

ΔΙΑΒΑΖΩ | ΑΦΟΥΓΚΡΑΖΟΜΑΙ | ΒΙΩΝΩ

ΤΗΝ ΠΟΛΗ

*Μια “Οπτικοακουστική Ανάλυση” του
αστικού ιστού, μετά την περιήγηση σε
κεντρικό δρόμο του Ρεθύμνου,
(Οδός Σταμαθιουδάκη), 2016*

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α. ΤΖΑΓΚΑΡΑΚΗΣ (2008060010)

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΜΑΝΤΖΑΝΑΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ (2008060026)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΛΚΕΤΑΣ-ΟΥΓΓΡΙΝΗΣ

ΔΙΑΒΑΖΩ | ΑΦΟΥΓΚΡΑΖΟΜΑΙ | ΒΙΩΝΩ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Μία «*Οπτικο-Ακουστική*» Ανάλυση του αστικού Ιστού, μετά την περιήγηση σε κεντρικό δρόμο του Ρεθύμνου (Οδός Σταμαθίουδάκη).

Ευχαριστήριο σημείωμα

Στο σημείο αυτό, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Κων/νο-Αλκέτα Ουγγρίνη για την πολύτιμη βοήθειά του στην εύρεση και επιλογή του θέματος της συγκεκριμένης ερευνητικής εργασίας και τη στήριξή του καθόλη τη διάρκεια της εκπόνησής της (παρόλο το φόρτο εργασίας του).

Επίσης ευχαριστούμε την κα. Μανδαλάκη Μαρία για τη συμβολή της, καθώς και όλους τους καθηγητές της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Πολυτεχνείου Κρητης για τη διαμόρφωση και την ενίσχυση του θεωρητικού μας υπόβαθρου.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τους γονείς μας, για την τεράστια υπομονή που έδειξαν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μας, καθώς και τους συγγενείς και τους φίλους μας, για την καθημερινή τους υποστήριξη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	Σελ: 10	
ABSTRACT.....	Σελ: 11	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	Σελ: 12	
ΜΕΘΟΔΟΣ.....	Σελ: 13-14	
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ (Α)</u> “ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ” ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ)		
 <u>A1. Η Οπτική Ανάγνωση του Αστικού Τοπίου</u>		
A1.1. Ο Νοητικός Χάρτης (Mental Map).....	Σελ: 17-21	
A1.2. Ο όρος “ <i>Imageability</i> ”	Σελ: 22-23	
 <u>A2. Παράγοντες Ενίσχυσης της Οπτικής Αναγνωσιμότητας</u>		Σελ: 23-24
 <u>A3. Η Φαινομενολογία του Αστικού Ιστού</u>		
A3.1. Η Αστική Συνέχεια.....	Σελ: 24-28	
A3.2. Το Αστικό Κενό.....	Σελ: 28-30	
 <u>A4. Ο Ρυθμος Αφομοίωσης Αστικών Εμπειριών</u>		Σελ: 31-32
 <u>A5. Αναγνωσιμότητα και Μεταβλητότητα</u>		Σελ: 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ (Β)

“ΑΦΟΥΓΚΡΑΖΟΜΕΝΟΙ” ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ)

B1. Η Ακουστική Ανάγνωση του Αστικού Περιβάλλοντος

.....Σελ: 35-36

B2. Μία “Οπτικο-Ακουστική” Προσέγγιση

.....Σελ: 36-38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ (Γ)

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ (ΑΝΑΦΟΡΑΣ)

Γ1. Η Αναγνώριση των Σημείων Ενδιαφέροντος (Αναφοράς)

.....Σελ: 41-44

Γ2. Η Ανάδυση νέων Σημείων Ενδιαφέροντος (Αναφοράς)

.....Σελ: 44-45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ (Δ)

Ο ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ ΑΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ

Δ1. Μεταβολές στον Αστικό Ιστό

.....Σελ: 49-51

Δ2. Η έννοια της Μεταβλητότητας του Αστικού Ιστού

.....Σελ: 51-53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ (Ε)
ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ (ΠΑΡΑΛΙΑ ΚΟΥΜΠΕ)

Ε1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ
.....Σελ: 58-61

Ε2. ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
.....Σελ: 61-64

Ε3. ΟΠΤΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
.....Σελ: 64-73

Ε4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΠΤΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
.....Σελ: 74-75

Ε5. ΑΝΑΛΥΣΗ/ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
.....Σελ: 76-81

Ε6. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
.....Σελ: 81

ΕΠΙΛΟΓΟΣ
.....Σελ: 82

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
.....Σελ: 83-85

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΗΣ
.....Σελ: 86-88

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία έχει ως σκοπό της τη μελέτη του αστικού ιστού και την ανάλυση του, σε σχέση με τις δύο κυριότερες αισθήσεις του ανθρώπινου εγκεφάλου, την όραση και την ακοή. Ο συνδυασμός των οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων που αφομοιώνονται από τον παρατηρητή, οδηγεί τελικά στο βίωμα του αστικού ιστού. Αυτή η διαδικασία γίνεται ακόμα πιο έντονη σε συγκεκριμένα σημεία ενδιαφέροντος ή αναφοράς μέσα στο αστικό τοπίο. Η ύπαρξη τέτοιων σημείων, βοηθάει τον κάθε περιπλανητή στο να αναγνώσει την πόλη και τελικά να την αξιολογήσει, με βάση την ψυχολογική κατάσταση στην οποία κάθε φορά βρίσκεται. Μία επιπλέον παράμετρος που έχει επίπτωση στο βίωμα του αστικού ιστού, είναι οι πιθανές αστικές μεταβολές που συμβαίνουν στη διάρκεια του χρόνου και γίνονται αντιληπτές από τους εκάστοτε χρήστες.

Οι παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις θα χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για την μελέτη τμήματος της πόλης του Ρεθύμνου, (Οδός Σταμαθίουδάκη, Παραλία Κουμπέ). Η συγκεκριμένη αστική ανάλυση θα περιέχει διαγράμματα σχετικά με τα οπτικά και ακουστικά χαρακτηριστικά της περιοχής, τα σημεία ενδιαφέροντος ή αναφοράς που υπάρχουν σε αυτήν και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να δεχθεί αστικές μεταβολές. Η ανάλυση σε τελική φάση, θα οδηγήσει σε μία αξιολόγηση της περιοχής, η οποία θα σχετίζεται με την ψυχολογική κατάσταση του κάθε περιπλανητή που κινείται μέσα σε αυτήν.

ABSTRACT

This research project aims to study and to analyse the urban landscape, from the perspective of its user and observer. More specifically, the project focuses on how the observer experiences the urban landscape, using two main human senses, that of vision, and of hearing. A person observes and perceives the world around him/her, using these two senses. This process becomes more intense whenever he/she finds him/herself in specific places, that we call points of interest, or points of reference. The existence of such points within the urban space is a key factor for the user to understand the city, and to 'evaluate' the urban landscape according to his/her state of mind, and the way that it makes him/her feel. Another factor that is crucial for the experience of an urban landscape is the way the transformations that take place over the years are perceived by the users of specific space.

We will use these theoretical approaches as tools, in order to study a part of the town of Rethymnon, (Stamathioudaki Street, Koumpes Beach). The urban analysis will consist of infographics about the visual and acoustic characteristics of the specific area, the points of interest/ reference, and the area's flexibility in adapting to various urban transformations. The last stage of this analysis will lead to an evaluation of this space/area, in relation to the observer/user's psychological disposition while being in the area in question.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ανθρώπινος νους μέσα από πολλούς αιώνες εξέλιξης και προσπάθειας για επιβίωση, κατάφερε να δημιουργήσει έναν νέο ζωντανό οργανισμό. Αυτός ο νέος οργανισμός δεν είναι άλλος από το άστυ, δηλαδή την **πόλη**.

Η **πόλη**, όπως και οι υπόλοιποι ζωντανοί οργανισμοί, αποτελεί μία πολύπλοκη οργανωμένη μορφή, που δομείται από πολυάριθμα μικρότερα τμήματα (κύτταρα). Τα τμήματα αυτά λειτουργούν, σε πρώτη φάση, ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, αλλά ταυτόχρονα συνδέονται και αλληλεπιδρούν. Το δίκτυο που δημιουργείται από αυτές τις συνεχείς σχέσεις και αλληλεπιδράσεις αστικών κυττάρων (χώρων), πλήρων και κενών, είναι αυτό που ονομάζεται **αστικός ιστός**.

Ο **αστικός ιστός** είναι άρρηκτα συνδεδεμένος και άμεσα συσχετιζόμενος με τον άνθρωπο και την κοινωνία που τον δημιούργησε. Ο άνθρωπος λοιπόν, με την ιδιότητα του περιπλανητή, είναι αυτός που με τις αισθήσεις του θα αντιληφθεί το αστικό περιβάλλον γύρω του και με τις δραστηριότητες και τις ανάγκες του, συνεχώς θα διαμορφώνει την εικόνα της πόλης.

Η αντίληψη του αστικού ιστού και ο συσχετισμός του κάθε ατόμου με αυτόν, γίνεται μέσω των 5 βασικών αισθήσεων και ιδιαίτερα, μέσω των δύο βασικών αισθήσεων της όρασης και της ακοής. Ο αστικός ιστός λοιπόν, οφείλει αρχικά να έχει μία κατασκευή **ευανάγνωστη** από τις βασικές αισθήσεις και τον ανθρωπino νου. Έτσι θα μπορέσει ο κάθε περιπατητής να κατανοήσει καλύτερα τη μορφή, τις λειτουργίες και τις ανάγκες της πόλης στην οποία ζει ή κινείται. Θα μπορέσει να περιπλανηθεί σε αυτήν ευκολότερα και τελικά να δραστηριοποιηθεί στους αστικούς χώρους που θα επιλέξει.

Ο άνθρωπος επίσης, ως δημιουργός του ίδιου του αστικού ιστού, τείνει να παρεμβαίνει σε αυτόν. Θέλει συνεχώς να αλλάζει το αστικό περιβάλλον γύρω του, σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες της κάθε χρονικής περιόδου. Γι' αυτό το λόγο, ο σύγχρονος αστικός ιστός και η δομή του οφείλουν να έχουν ένα βαθμό **μεταβλητότητας**, ευελιξίας και να προσαρμόζονται εύκολα στις συνεχείς αλλαγές που πρόκειται να συμβούν.

Οι δύο παραπάνω παράγοντες της **αναγνωσιμότητας** και της **μεταβλητότητας**, γίνονται πιο ουσιαστικοί και αντιπροσωπευτικοί για ένα αστικό ιστό, όταν εμφανίζονται σε **σημεία αναφοράς**, χώρους δημόσιου ενδιαφέροντος, χώρους κομβικής σημασία για τους πολίτες. Τέτοιοι χώροι υπάρχουν ήδη σε έναν αστικό ιστό, αλλά ίσως δεν διαθέτουν, σε έναν θεμιτό βαθμό, κάποιο από τα δύο προαναφερθέντα χαρακτηριστικά.

Επίσης, μπορεί να υπάρχουν **σημεία ενδιαφέροντος**, τα οποία όμως είναι ακόμα ανεκμετάλλευτα ή αξιοποιημένα και αποτελούν εν δυνάμει μεταβλητούς και αναγνώσιμους αστικούς χώρους.

Στην παρούσα ερευνητική εργασία αρχικά θα μελετηθούν, οι παρακάτω θεωρητικές έννοιες:

A. Η διαδικασία με την οποία ο κάθε παρατηρητής αντιλαμβάνεται και αναλύει μέσω των δύο βασικότερων αισθήσεων της όρασης και της ακοής τον αστικό ιστό και τελικά ο βαθμός της **Αναγνωσιμότητας** αυτού, με βάση αυτές τις δύο αισθήσεις.

B. Φαινομενολογικά χαρακτηριστικά του αστικού χώρου όπως η **Αστική Συνέχεια** και το **Αστικό Κενό**, που κάποιες φορές ενισχύουν, ενώ άλλες φορές αποδυναμώνουν, την Αναγνωσιμότητα.

Γ. Η θεωρητική ανάλυση της έννοιας του **Σημείου Ενδιαφέροντος** ή **Αναφοράς** στις πόλεις και η σχέση του με τις προηγούμενες θεωρητικές προσεγγίσεις.

Δ. Η σχέση των αστικών χώρων και των λειτουργιών που αυτοί φιλοξενούν, με τον παράγοντα του χρόνου και κατ'επέκταση ο βαθμός της **Μεταβλητότητας** τους.

E. Ο τρόπος με τον οποίο ο παρατηρητής **Βιώνει** (βιωματική εμπειρία ή βίωμα) συνολικά την πόλη και τελικά την **Αξιολογεί** και χαρακτηρίζει.

Αυτές οι έννοιες θα αναλυθούν από τη σκοπιά της αρχιτεκτονικής και του αστικού σχεδιασμού και θα παρατεθούν παραδείγματα αστικών χώρων σχετικών με αυτές, με τη βοήθεια σχεδίων, διαγραμμάτων και φωτογραφικού υλικού.

Στο τελευταίο κεφάλαιο θα ακολουθήσει μία **“Οπτικοακουστική” Αστική Ανάλυση** ενός τμήματος της πόλης του Ρεθύμνου (Παραλία Κουμπέ, Οδός Σταμαθιουδάκη). Η ανάλυση αυτή θα χωριστεί σε τέσσερα βασικά μέρη:

- Στο **A' μέρος** θα γίνει μια ιστορική αναδρομή της περιοχής μελέτης και θα ερευνηθούν οι μεταβολές που υπέστη στη διάρκεια του χρόνου.
- Το **B' μέρος** θα περιέχει διαγράμματα σχετικά με την οπτική αντίληψη του αστικού τοπίου και την αναγνωσιμότητα του. Τα διαγράμματα αυτά θα δημιουργηθούν από επί τόπου φωτογραφική έρευνα στην περιοχή και μελέτη των φαινομενολογικών χαρακτηριστικών της.
- Το **Γ' μέρος** θα αποτελείται από μία καταγραφή των σημείων ενδιαφέροντος-αναφοράς της περιοχής, μετά από πεζή περιήγηση σε αυτήν. Πέραν της οπτικής ανάλυσης, θα γίνει ανάλυση και του ηχητικού τοπίου της περιοχής ανά σημείο ενδιαφέροντος. Πιο συγκεκριμένα θα μελετηθεί η ένταση και το είδος των ήχων σε κάθε θέση, καθόλη την διάρκεια της ημέρας. Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί με την βοήθεια ντεσιμπελόμετρου και την καταγραφή των διαφόρων ήχων από επί τόπου παρατήρηση. Τέλος, θα γίνει ο συσχετισμός των δύο παραπάνω αποτελεσμάτων της οπτικής και της ακουστικής ανάλυσης. Από αυτόν τον συσχετισμό θα προκύψει μία αξιολόγηση που θα σχετίζεται με ψυχολογικούς παράγοντες.

- Στο Δ' μέρος της αστικής ανάλυσης, θα μελετηθεί ο Βαθμός Μεταβλητότητας της περιοχής, συνολικά και σε επιμέρους τμήματα της. Στη συνέχεια, θα γίνει αξιολόγηση στο κατά πόσο αυτές οι μεταβολές, λειτουργούν θετικά ως προς τη βιωματική εμπειρία του περιπλανητή.

Τέλος θα γίνουν κάποιες πρώτες **προτάσεις** για πιθανή μελλοντική αστική παρέμβαση στην περιοχή του πρώην εργοστασίου Καψαλιανού, στον Κουμπέ Ρεθύμνου.

Λέξεις Κλειδιά (Keywords): αστικός ιστός (*urban web*), παρατηρητής - περιπλανητής - περιπατητής (*observer - wanderer - walker*), νοητικός χάρτης (*mental map*), τοπόσημα (*landmarks*), αναγνωσιμότητα (*imageability*), αστική συνέχεια (*urban continuity*), αστικό κενό (*urban void*), σημεία ενδιαφέροντος-αναφοράς (*points of interest-reference*), μεταβλητότητα (*transformability*), ηχοτοπίο (*soundscape*), οπτικο-ακουστική ανάλυση (*audio-visual analysis*), αξιολόγηση (*evaluation*), αστικές μεταβολές (*urban transformations*), βιωματική εμπειρία - βίωμα (*experiential memory - experience*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

“ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ” ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ)

A1. Η Οπτική Ανάγνωση του Αστικού Τοπίου

A1.1. Ο Νοητικός Χάρτης (Mental Map)

Κάθε ζωντανός οργανισμός με έναν εγκέφαλο αρκετά ανεπτυγμένο και βάσει των ερεθισμάτων που λαμβάνει, μπορεί να δημιουργήσει μία νοητική εικόνα του περιβαλλοντός του. Μια βασική αίσθηση την οποία διαθέτουν πολλοί οργανισμοί για το σκοπό αυτό είναι η όραση. Έτσι και ο άνθρωπος, έχοντας εξελίξει, σε μεγάλο βαθμό, την όραση του και την διαδικασία αναγνώρισης μοτίβων στον χώρο γύρω του, έχει αποκτήσει την ικανότητα του προσανατολισμού του στον αστικό ιστό, μέσα στον οποίο ζει και κινείται. Το κάθε άτομο που καθημερινά ή προσωρινά περιπλανιέται και παρατηρεί την πόλη, είναι αυτό που τελικά θα αναγνωρίσει, θα απομνημονεύσει και θα χαρακτηρίσει τους διάφορους αστικούς χώρους.

“Η μελέτη των εξειδικευμένων επιπτώσεων του γεωγραφικού περιβάλλοντος (είτε είναι συνειδητά οργανωμένο, είτε όχι) επί των συναισθημάτων και της συμπεριφοράς των ατόμων, ονομάζεται *Ψυχογεωγραφία*”.¹

Βασική πρακτική της ψυχογεωγραφίας αποτελεί η περιπλάνηση (dérive), σαν μέθοδος αστικής εξερεύνησης, ενώ τα αποτελέσματα της καταγράφονται στους λεγόμενους ψυχογεωγραφικούς χάρτες. Οι χάρτες αυτοί ήταν αποσπασματικές, υποκειμενικές αναπαραστάσεις διαδρομών στην πόλη, που πρότειναν μια διαφορετική ανάγνωση του αστικού τοπίου, όπως βιώθηκε εφήμερα από τον κάθε παρατηρητή-περιπλανώμενο.²

Ο Kevin Lynch,³ στο βιβλίο του *The Image of the City*, 1960, αναλύει τρεις Αμερικανικές πόλεις και ερευνά τον τρόπο με τον οποίο τις αντιλαμβάνονται οι κάτοικοί τους. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα περιεχόμενα των νοητικών εικόνων που διαμορφώνουν οι πολίτες στο μυαλό τους, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε πέντε βασικούς τύπους οπτικών στοιχείων της πόλης:

1. **Path:** Τα Μονοπάτια ή οι Δρόμοι είναι οι δίοδοι μέσω των οποίων μετακινείται ο κάθε παρατηρητής. Είναι το συνεχές οδικό δίκτυο που συνδέει όλα τα υπόλοιπα αστικά στοιχεία μεταξύ τους. Οι άνθρωποι παρατηρούν την πόλη κινούμενοι μέσα της και κατά μήκος του δικτύου αυτού, συσχετίζονται με το περιβάλλον τους, το αφομοιώνουν και το χαρακτηρίζουν.

¹ Guy Debord, *The Society of the Spectacle*, Black & Red, 2000

² Καταστασιακοί Μερός Α', www.artmag.gr/art-history/art-history/item/5154-situationists

³ Lynch Kevin, *The Image of the City*, Cambridge Massachusetts, 1960, MIT Press, (Σελ -)

Για τους περισσότερους παρατηρητές, οι δρόμοι αποτελούν το σημαντικότερο στοιχείο του αστικού ιστού. Η σημαντικότητα των δρόμων στον προσανατολισμό, μπορεί να αλλάξει ανάλογα με το πόσο καλά ξέρει την πόλη ο περιπλανητής. Εάν κάποιος είναι μονάχα ένας επισκέπτης, θα έχει την τάση να προσανατολίζεται στο χώρο με βάσει πιο γενικά στοιχεία από τους δρόμους, όπως οι Περιοχές (3), ή τα Τοπόσημα (5), που θα τον βοηθούν καλύτερα στο να αναγνωρίσει τη θέση του. Οι μόνιμοι κάτοικοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν καλύτερα έναν δρόμο στην περιπλάνηση τους ως βοηθητικό στοιχείο, διότι αναγνωρίζουν άμεσα τις σχέσεις που αυτός δημιουργεί με την υπόλοιπη πόλη, σε μικρότερη κλίμακα από ότι τις αναγνωρίζει ένας επισκέπτης.

Τέλος, εκατέρωθεν των δρόμων φιλοξενούνται και οι λειτουργίες της πόλης. Οι λειτουργίες είναι αυτές που θα χαρακτηρίσουν έναν δρόμο στα μάτια των παρατηρητών, θα του δώσουν μία ταυτότητα.

Εικόνα 1: Διάγραμμα μελέτης των δρόμων και των μονοπατιών στην καρδιά της πόλης Ντόχα, του Κατάρ

Εικόνα 2: Πεζόδρομος στο Άμστερνταμ, Ολλανδία

2. **Edges:** Οι ακμές είναι το σύνολο των γραμμικών στοιχείων, που υφίστανται στο σύνολο του αστικού ιστού. Δεν αποτελούν άξονες κατεύθυνσης, όπως οι δρόμοι και τα μονοπάτια, αλλά ο παρατηρητής μπορεί πολλές φορές να τις χαρακτηρίσει ως πλευρικές αναφορές κίνησης. Τέτοιες ακμές μπορεί να είναι κάποια όρια φυσικά ή τεχνητά, που διαχωρίζουν μια περιοχή της πόλης από μια άλλη ή μπορεί να είναι ραφές, πάνω στις οποίες δύο περιοχές να συνδέονται και σχετίζονται μεταξύ τους.

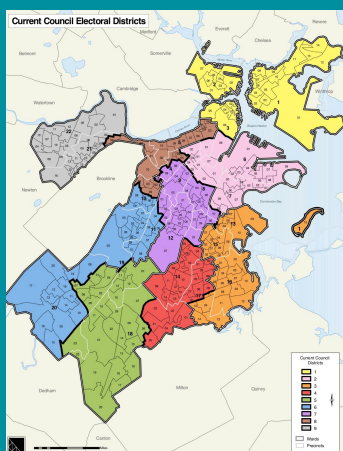
Εικόνα 3: Δυτική Τάφος, Χανιά

Εικόνα 4: Θαλάσσιο Μέτωπο, Θεσσαλονίκη

- 3. Districts:** Οι περιοχές είναι τα διακριτά τμήματα στα οποία διαχωρίζεται η πόλη και αναγνωρίζονται από τον κάθε παρατηρητή, λόγω του ότι διαθέτουν έναν κοινό χαρακτήρα, μία κοινή ταυτότητα.

Η ταυτότητα αυτή αρχικά αναγνωρίζεται από τους ίδιους τους κατοίκους της περιοχής και εξωτερικεύεται στα υπόλοιπα σημεία της πόλης μέσα από συγκρίσεις με άλλες περιοχές. Τα όρια μιας αστικής περιοχής από μία άλλη μπορεί να είναι πολύ ξεκάθαρα, λόγω της ύπαρξης φυσικών εμποδίων (ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, λόφοι κλπ.), είτε λόγω μεγάλης διαφοράς στις κοινωνικές τάξεις των πολιτών. Πολλές φορές όμως, τα όρια των περιοχών μπορεί να μην είναι και τόσο ευανάγνωστα, ειδικά για τους επισκέπτες, που τείνουν να τα γενικοποιούν και να τα επεκτείνουν. Ένας μόνιμος κάτοικος μπορεί να διαχωρίσει την πόλη του σε περισσότερες περιοχές από ότι ένας επισκέπτης. Περιοχές με όχι και τόσο ξεκάθαρα όρια, αλλά που ταυτόχρονα διατηρούν την ιδιαίτερη τους ταυτότητα, είναι στοιχεία που θα βοηθήσουν τον παρατηρητή στο να αντιληφθεί την πόλη ως ένα ενιαίο σύνολο.

Εικόνα 5: Χάρτης των περιοχών της Βοστώνης, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ

Εικόνα 6: Διακριτές Περιοχές του Ρίο Ντε Τζανέιρο, Βραζιλία

4. Nodes: Οι κόμβοι είναι τα σημεία ή οι στρατηγικές τοποθεσίες σε μια πόλη μέσα στις οποίες ο παρατηρητής εισέρχεται, και λαμβάνει αποφάσεις για την συνέχιση της πορείας του.

Μπορεί να είναι πολύ συγκεκριμένα σημεία του χώρου ή ακόμη και ολόκληρες πλατείες ή σταθμοί. Κόμβοι μπορεί να είναι επίσης ολόκληρες Περιοχές (3), του αστικού ιστού. Εν τέλει, εάν η πόλη έχει ένα αρκετά μεγάλο μέγεθος, μπορεί να αποτελεί και η ίδια έναν κόμβο.

Εικόνα 7: Κομβικό σημείο απόφασης στο Σαν Φρανσίσκο, Καλιφόρνια, ΗΠΑ

5. Landmarks: Τα τοπόσημα είναι αξιοσημείωτες τοποθεσίες που συμβάλλουν στον προσανατολισμό. Είναι συνήθως ένα εύκολα προσδιορίσιμο φυσικό αντικείμενο: κτίριο, σημάδι, κατάστημα, ή βουνό κλπ. Χρησιμοποιούνται συχνά ως στοιχεία ταυτότητας ή ακόμα και δομής του χώρου.

Η χρήση των τοπόσημων προσδίδει στον αστικό ιστό ένα ενδιαφέρον στοιχείο και σπάει την μονοτονία του. Τοπόσημα μπορεί να είναι μεγάλα κτίσματα που πιθανόν να είναι ορατά από μεγάλη απόσταση και αποτελούν “πυξίδες” προσανατολισμού, είτε απλά σημεία με μεγάλη ανθρώπινη δραστηριότητα.

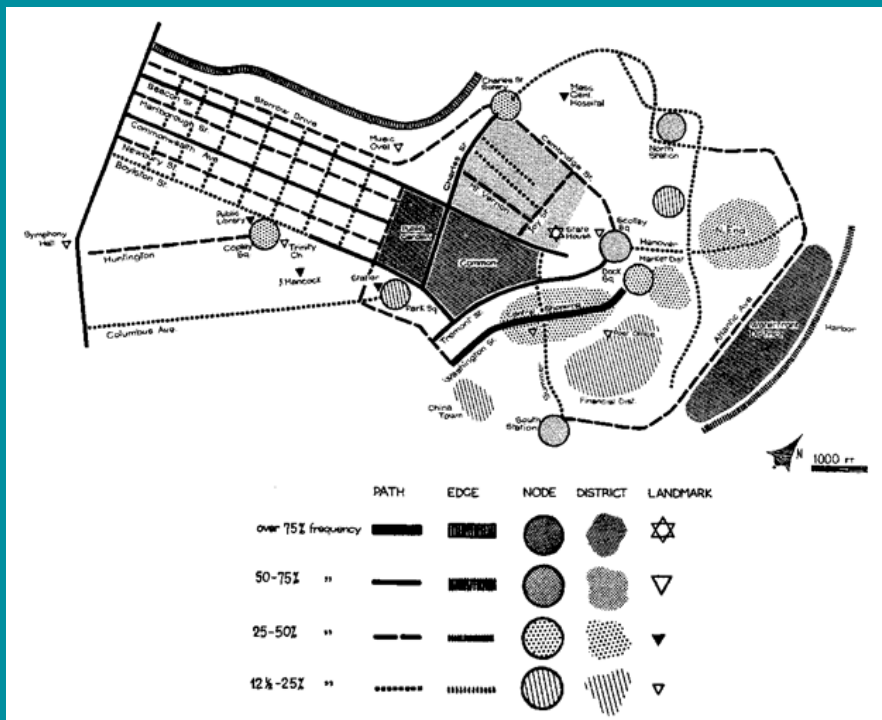

Εικόνα 8: Καθεδρικός Ναός, Dom, της Κολωνίας, Γερμανία

Εικόνα 9: Δημοτική Αγορά των Χανίων

Σύμφωνα με τα παραπάνω πέντε βασικά στοιχεία τα οποία διαθέτει μια πόλη ή ένα τμήμα της, ο παρατηρητής συνθέτει στο μυαλό του μια συνολική νοητική εικόνα της. Αυτό το διάγραμμα ονομάζεται **Νοητικός Χάρτης (Mental Map)**, και μπορεί να ποικίλει ανάλογα με την υποκειμενική θέση του παρατηρητή, καθώς και τα προσωπικά του βιώματα.

Εικόνα 10: Νοητικός Χάρτης του Kevin Lynch για την πόλη της Βοστώνης, ΗΠΑ

A1.2. Ο όρος “*Imageability*”

Μία από τις οπτικές ποιότητες που χαρακτηρίζουν τον αστικό ιστό είναι και η “Αναγνωσιμότητα”. Ο όρος αυτός, όπως αναφέρεται αρχικά από τον Kevin Lynch¹ (Legibility), “*χαρακτηρίζει την ευκολία με την οποία ο παρατηρητής μπορεί να δημιουργήσει ένα συναφές μοτίβο των τμημάτων μίας πόλης. Αν μία πόλη είναι αναγνώσιμη, τότε αυτό σημαίνει ότι οι περιοχές της, τα τοπόσημά της, τα μονοπατια της και τα λοιπά της στοιχεία, μπορούν εύκολα να ομαδοποιηθούν σε ένα γενικότερο μοτίβο.*”

Κάθε οπτικό ερέθισμα που ο παρατηρητής λαμβάνει από το περιβάλλον του, μπορεί να χαρακτηριστεί από τρεις βασικές ιδιότητες: την Ταυτότητα, την Δομή και το Νόημα.

- Ταυτότητα είναι η ιδιότητα ενός αντικειμένου που το διακρίνει από τα υπόλοιπα και το καθορίζει ως μια ξεχωριστή και μοναδική οντότητα. Αυτός ο ορισμός της ταυτότητας δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια της κοινής του ταυτότητας με κάποιο άλλο αντικείμενο, αλλά με την έννοια της μοναδικότητας του σε σχέση με το περιβάλλον.
- Η Δομή ενός αντικειμένου είναι η ιδιότητα που καθορίζει την μορφή και την κατασκευή του, το συσχετίζει με το περιβάλλον του και τον παρατηρητή και το ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα στοιχεία του χώρου.
- Τέλος υπάρχει και το Νόημα που αποδίδει ο κάθε παρατηρητής στο αντικείμενο, το οποίο είναι υποκειμενικό και διαφέρει ανάλογα με την προσωπικότητα και τις εμπειρίες του.

Ο Kevin Lynch² μελετά το περιβάλλον του αστικού ιστού με βάση τις δύο οπτικές ποιότητες της Ταυτότητας και της Δομής μίας νοητικής εικόνας. Αυτό τον οδηγεί στην δημιουργία του νέου όρου “*Imageability*”.

“*Συγκεκριμένα ορίζεται ως η οπτική ποιότητα ενός φυσικού αντικειμένου, που του δίνει μεγάλη πιθανότητα να δημιουργήσει μία δυνατή νοητική εικόνα στο μυαλό του παρατηρητή. Είναι το σχήμα, το χρώμα ή η ακολουθία κάποιων κατασκευαστικών στοιχείων που μπορούν να κάνουν ένα αντικείμενο “έντονα αναγνωρίσιμο”, “ισχυρά δομημένο” και τελικά μία χρήσιμη νοητική εικόνα για την ανάγνωση του αστικού περιβάλλοντος. Η λέξη “Imageability” θα μπορούσε να οριστεί και ως Αναγνωσιμότητα (Legibility) ή Ορατότητα (Visibility) σε αυξημένο βαθμό, όπου το αντικείμενο δεν είναι απλά ορατό, αλλά παρουσιάζεται έντονα μέσω των αισθήσεων.*”

¹ Lynch Kevin, *The Image of the City*, Cambridge Massachusettes, 1960, MIT Press, (Σελ 2-3)

² Lynch Kevin, *The Image of the City*, Cambridge Massachusettes, 1960, MIT Press, (Σελ 8-9)

Ο όρος αυτός δεν υπάγεται μόνο σε κάποιο σταθερό και περιορισμένο αντικείμενο. Το γεγονός ότι μία οντότητα είναι εμφανής με μία ματιά, δεν συνεπάγεται το ότι αυτή είναι εντέλει προφανής, ή κοινότυπη.

Η διαμόρφωση της γενικής εικόνας του περιβάλλοντος είναι αρκετά πολύπλοκη διαδικασία, και πολλές φορές μία προφανής εικόνα μπορεί σύντομα να γίνει βαρετή και τελικά ο παρατηρητής προτιμά να χρησιμοποιεί μόνο λίγα χαρακτηριστικά του γύρω χώρου του για να προσανατολιστεί.¹

A2. Παράγοντες Ενίσχυσης της Οπτικής Αναγνωσιμότητας

Η Αναγνωσιμότητα “*Imageability*” είναι ένας όρος που θα μπορούσε να χαρακτηρίσει, εκτός των άλλων, και έναν αστικό ιστό ή τμήματα αυτού. Ο κάθε παρατηρητής, ανάλογα με την δική του υποκειμενική άποψη, μπορεί να αναγνώσει και να κατανοήσει την πόλη και τελικά να την χαρακτηρίσει ως ευανάγνωστη ή μη. Ο αστικός ιστός, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να αποτυπωθεί στον ανθρώπινο εγκέφαλο μέσω της δημιουργίας ενός νοητικού χάρτη, που αποτελείται από πέντε βασικά στοιχεία (δρόμοι, ακμές, κόμβοι, περιοχές και τοπόσημα). Αν κάθε στοιχείο από αυτά είναι από μόνο του ευανάγνωστο, τότε και η πόλη συνολικά θα μπορεί να χαρακτηριστεί από μεγάλο βαθμό αναγνωσιμότητας. Ποιοί είναι εν τέλει εκείνοι οι παράγοντες που θα μπορέσουν να βελτιώσουν την γενική Αναγνωσιμότητα του αστικού ιστού; Οι παράγοντες αυτοί είναι τρεις, κατά κύριο λόγο, και είναι οι εξής:

1. Πρώτος βασικός παράγοντας είναι ο σωστός συσχετισμός των πέντε παραπάνω στοιχείων. Κάθε στοιχείο του αστικού χώρου που καταγράφεται νοητικά από τον περιπλανητή, δημιουργεί συνεχώς χωρικές σχέσεις με τα γειτονικά του στοιχεία. Οι δρόμοι, τα μονοπάτια και οι ακμές, διατρέχουν όλη την πόλη και συνδέουν ή διαχωρίζουν τα διάφορα τοπόσημα και τους κόμβους της. Τα **Τοπόσημα** και οι **Κόμβοι**, οφείλουν να τοποθετηθούν στα κατάλληλα κάθε φορά σημεία σε σχέση με τους **Δρόμους** και τις **Ακμές**, έτσι ώστε να μπορέσει το ανθρώπινο μυαλό να διαχωρίσει την πόλη στις **Περιοχές** της και τελικά να την αναγνώσει τμηματικά και συνολικά.

¹ Lynch Kevin, *The Image of the City*, Cambridge Massachusettes, 1960, MIT Press, (Σελ 10)

2. Η συνεχής εισαγωγή νέων στοιχείων, εκ των 5 παραπάνω, στον ήδη υπάρχοντα αστικό ιστό. Ο παρατηρητής καλείται να αφομοιώσει πρωτόγνωρα αντικείμενα και ερεθίσματα και στην ουσία να “ξαναδιαβάσει” τον αστικό ιστό. Αυτά τα καινούργια στοιχεία, θα πρέπει τελικά να εναρμονίζονται με την ήδη υπάρχουσα πόλη και να ενταχθούν σωστά στη δομή της. Οφείλουν λοιπόν να χαρακτηρίζονται από μία **Συνέχεια**. Πιθανά επίσης **Κενά** στον αστικό ιστό και “*αμήχανα σημεία*” δεν βοηθούν στην ανάγνωσή του και στον προσανατολισμό. Οι παραπάνω φαινομενολογικές έννοιες (Συνέχεια, Κενά) και η σχέση τους με την αναγνωσιμότητα θα αναλυθούν εκτενέστερα στο Υπο-Κεφάλαιο Α3 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.
3. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που ενισχύει την αναγνωσιμότητα και τον προσανατολισμό είναι η ύπαρξη **Σημείων Ενδιαφέροντος ή Αναφοράς** στον αστικό ιστό. Οι κόμβοι και τα τοπόσημα είναι 2 από τα 5 βασικά στοιχεία ανάγνωσης του αστικού ιστού, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν σημεία Ενδιαφέροντος - Αναφοράς, ή σε άλλες περιπτώσεις να αποτελούν τα ίδια σημεία αναφοράς για τον αστικό ιστό. Η σωστή λοιπόν τοποθέτηση ή ανάδυση τους είναι αυτή που συμβάλλει στην Αναγνωσιμότητα. Τα **Σημεία Ενδιαφέροντος-Αναφοράς** θα μελετηθούν αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο Γ της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

A3. Η Φαινομενολογία του Αστικού Ιστού

A3.1. Η Αστική Συνέχεια

Η ανάπτυξη πόλεων, που θα ικανοποιούν όλες τις ανθρώπινες ανάγκες, είναι ένα ζήτημα ζωτικής σημασίας, σε έναν κόσμο που τείνει προς την αστικοποίηση. Ένα άτομο δεν θα μπορέσει να αποκτήσει ένα ικανοποιητικό βιοτικό και βιωματικό επίπεδο εντός του αστικού ιστού, εάν αυτός και η δομή του αγνοούν, εκτός των άλλων, τις ψυχολογικές και πνευματικές ανάγκες των πολιτών.

Οι αστικοί χώροι στους οποίους ζει και κινείται ένα άτομο, σταδιακά συσσωρεύουν εμπειρίες και μνήμες και τελικά αποκτούν κάποιο βαθύτερο νόημα, ξεχωριστό για τον καθένα μας. Αυτή η διαδικασία ενισχύει την δημιουργία νοητικών εικόνων ή ηχητικών κυμάτων και εν τέλει την Αναγνωσιμότητα ενός χώρου, όπως αναλύθηκε στο Κεφάλαιο Α της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Η “*Αστική και Χωρική Συνέχεια*” είναι ένα φαινομενολογικό χαρακτηριστικό που μπορεί να ενισχύσει τη δημιουργία αναμνήσεων και την απόδοση νοήματος σε έναν

τόπο. Πως μπορεί όμως να οριστεί καλύτερα η έννοια της λέξης “Συνέχεια” ενός αστικού ιστού;¹

Μία από τις φαινομενολογικές θεωρήσεις που ασχολείται με την οπτική αντίληψη είναι και η “Θεωρία της Gestalt ²”. Μεταξύ των αντιληπτικών φαινομένων, τα οποία τονίζονται από τους θεωρητικούς της Gestalt, περιλαμβάνονται ορισμένες αρχές που διέπουν την οπτική οργάνωση σε δύο διαστάσεις. Ο “Νόμος της Καλής Μορφής” και οι αρχές της “Ομαδοποίησης των Αντικειμένων”, υπήρξαν τέτοιες θεωρήσεις. Σύμφωνα με αυτές, τα διάφορα οπτικά στοιχεία συνήθως παρουσιάζονται ομαδοποιημένα. Ορισμένα από αυτά, μπορεί να ανήκουν σε μια ενότητα, ενώ άλλα μπορεί να γίνονται αντιληπτά ως τμήματα ευρύτερων δομών.

Ο “Νόμος της Καλής Μορφής” ή “Νόμος της Σωστής Διαμόρφωσης”, αφορά την αντιληπτική ικανότητα αναγνώρισης μιας οπτικής διαμόρφωσης, από ένα ελάχιστο μόνο ποσοστό πληροφοριών ή ερεθισμάτων. Δύο ακόμα έννοιες που απορρέουν από τον παραπάνω νόμο είναι η “Τελείωση” ή “Συμπλήρωση” και η “Οικειότητα” ή “Συγγένεια”.

“Με τον όρο Τελείωση” ή “Συμπλήρωση” περιγράφεται η διηλεκτική τάση της αντίληψης να γεμίζει τα κενά ή διαστήματα, που υπάρχουν σε μία διάταξη οπτικών ερεθισμάτων.”³ Για παράδειγμα, εάν σε μία οθόνη προβληθεί στιγμιαία ένα ατελείωτο τετράγωνο, από όποιον ζητηθεί να το αναπαραστήσει θα το σχεδιάσει συνήθως ως ένα συμπληρωμένο τετράγωνο. Με την έννοια της “Τελείωσης ή Συμπλήρωσης” συνδέεται τελικά, η αρχή της “Συνέχειας” που μερικές φορές αναφέρεται και ως αρχή της “Ακολουθίας” ή της “Καλής Ακολουθίας”.

“Αξίωμα αυτής της αρχής είναι ότι τα οπτικά στοιχεία τείνουν να γίνονται αντιληπτά ως μέρος μίας ομάδας, ακολουθώντας τη χαρακτηριστική κατεύθυνση εκείνων με τα οποία συνορεύουν. Με άλλα λόγια το διάνυσμα ενός ομίλου οπτικών στοιχείων προσδιορίζει τη θέση του επόμενου στοιχείου.”⁴

Ο ορισμός της λέξης Αστική Συνέχεια (Continuity), μπορεί να χαρακτηρίσει πολλαπλές περιπτώσεις αστικών χώρων, όπως τα παραδείγματα που ακολουθούν:

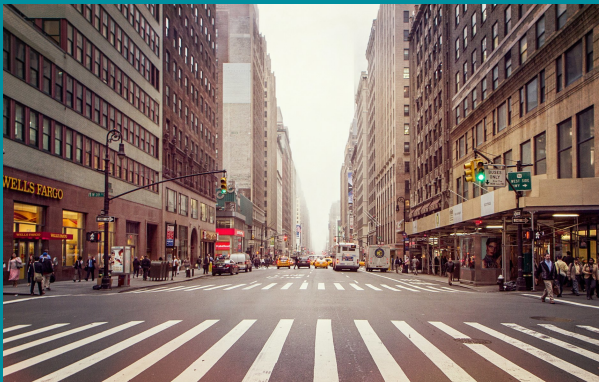
¹ <http://spacing.ca/national/2014/11/05/spacial-continuity-urban-realm>, Greg Winsance-Smith, Ηλεκτρονικό άρθρο, “Spatial Continuity In The Urban Realm”, 5 November 2014

² Εμμανουήλ-Γεώργιος Βακαλό, “Οπτική Σύνταξη: Λειτουργία και Παραγωγή Χώρων”, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 1988, (σελ.20)

³ Εμμανουήλ-Γεώργιος Βακαλό, “Οπτική Σύνταξη: Λειτουργία και Παραγωγή Χώρων”, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 1988, (σελ.21)

⁴ Εμμανουήλ-Γεώργιος Βακαλό, “Οπτική Σύνταξη: Λειτουργία και Παραγωγή Χώρων”, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 1988, (σελ.22)

1. Η συνέχεια μίας γραμμής ή επιφάνειας (όπως ένα συνεχές οδικό δίκτυο, ο ορίζοντας, ή το φόντο μιας τοποθεσίας)

Εικόνα 11: Συνεχής Γραμμική Λεωφόρος στο Σικάγο, ΗΠΑ

Εικόνα 12: Σκίτσο της Κορυφογραμμής - Ορίζοντα του Λονδίνου, Ην.Βασίλειο

2. Η επανάληψη ενός ρυθμικού διαστήματος, η ομοιότητα, η αναλογία ή η αρμονία μίας επιφάνειας, της μορφής ή της χρήσης της (όπως ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο από ανοίγματα, το υλικό ενός κτιρίου, η ομοιότητα της εμπορικής δραστηριότητας ή η χρήση μιας κοινής γραφής)

Εικόνα 13: Επανάληψη ενός μοτίβου όψεων σε κανάλι του Άμστερνταμ, Ολλανδία

Εικόνα 14: Ομοιότητα της εμπορικής δραστηριότητας κατά μήκος της οδού Ερμού, Αθήνα

3. Η ιστορική και πολιτισμική συνέχεια του κτιριακού ιστού (όπως συναντάται σε περιοχές με ιστορικό ενδιαφέρον και πολιτιστική αξία)

Εικόνα 15: Κοινή αρχιτεκτονική γραφή στο Ιστορικό Κέντρο Καλαμάτας, Μεσσηνία

4. Η φυσική συνέχεια του τοπίου και των χώρων πρασίνου, στις περιοχές αλλά και στο σύνολο του αστικού ιστού.

Εικόνα 16: Masterplan των χώρων πρασίνου, για την ανάπτυξη της περιοχής Baietan, Guangzhou, Κίνα

Τα παραπάνω είναι ποιοτικά στοιχεία που κατευθύνουν την αντίληψη μιας πολύπλοκης φυσικής πραγματικότητας ως ένα ενιαίο σύνολο συσχετιζόμενων τμημάτων, ποιότητες οι οποίες προσδίδουν τελικά μία μοναδική ταυτότητα.

A3.2. Το Αστικό Κενό

Στο σύγχρονο αστικό ιστό, μέσα από το πέρασμα των εποχών και την εμφάνιση νέων τάσεων, πραγματοποιούνται συνεχείς μετασχηματισμοί και εναλλάσσονται διαρκώς οι διαφορετικές πυκνότητες δόμησης. Αυτή η διαδικασία έχει δημιουργήσει κάποιους χώρους-καταλοιπα, χώρους εγκατάλειψης, χώρους χωρίς συγκεκριμένη ταυτότητα, χρήση και λειτουργία. Οι χώροι αυτοί ονομάζονται Αστικά Κενά.

Πιο συγκεκριμένα, αστικά κενά: *“Είναι εκείνοι οι χώροι που διακόπτουν τον αστικό ιστό, τον αφήνουν ατελή και θέτουν ερωτήματα για την χρήση και την αξιοποίηση του. Κάποιες φορές καλούνται αστικά υπολείμματα, περισσεύματα, που όμως βρίσκονται στο μεταίχμιο μεταξύ του ιδιωτικού και του δημοσίου χώρου, χωρίς να ανήκουν ούτε στον έναν ούτε στον άλλο. Τα αστικά κενά είναι δοχεία μνήμης, τμήματα του κτισμένου περιβάλλοντος, που αντιδρούν στην αυστηρή απόδοση λειτουργιών και ορίων σε κάθε τμήμα της πόλης, αποπνέουν μία ρευστότητα και μια αδυναμία στον λειτουργικό προσδιορισμό τους, κάτι που όμως καθιστά αυτούς τους χώρους ασαφείς για το ρόλο που έχουν στον αστικό ιστό.”*¹

¹ Το Αστικό Κενό ως ενδιάμεσος τόπος και φορέας μνήμης, Εργασία της Σπουδάστριας Καψανάκη Ελένης, Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Δ.Π.Μ.Σ Αρχιτεκτονική και Σχεδιασμός του Χώρου, Κατεύθυνση Β, Πολεοδομία-Χωροταξία, όψεις του Αστικού Τοπίου στο Δημοσιο χώρο, Διδάσκοντες: Δ. Πολυχρονόπουλος, Γ. Πολύζος, Εαρινό Εξάμηνο 2006

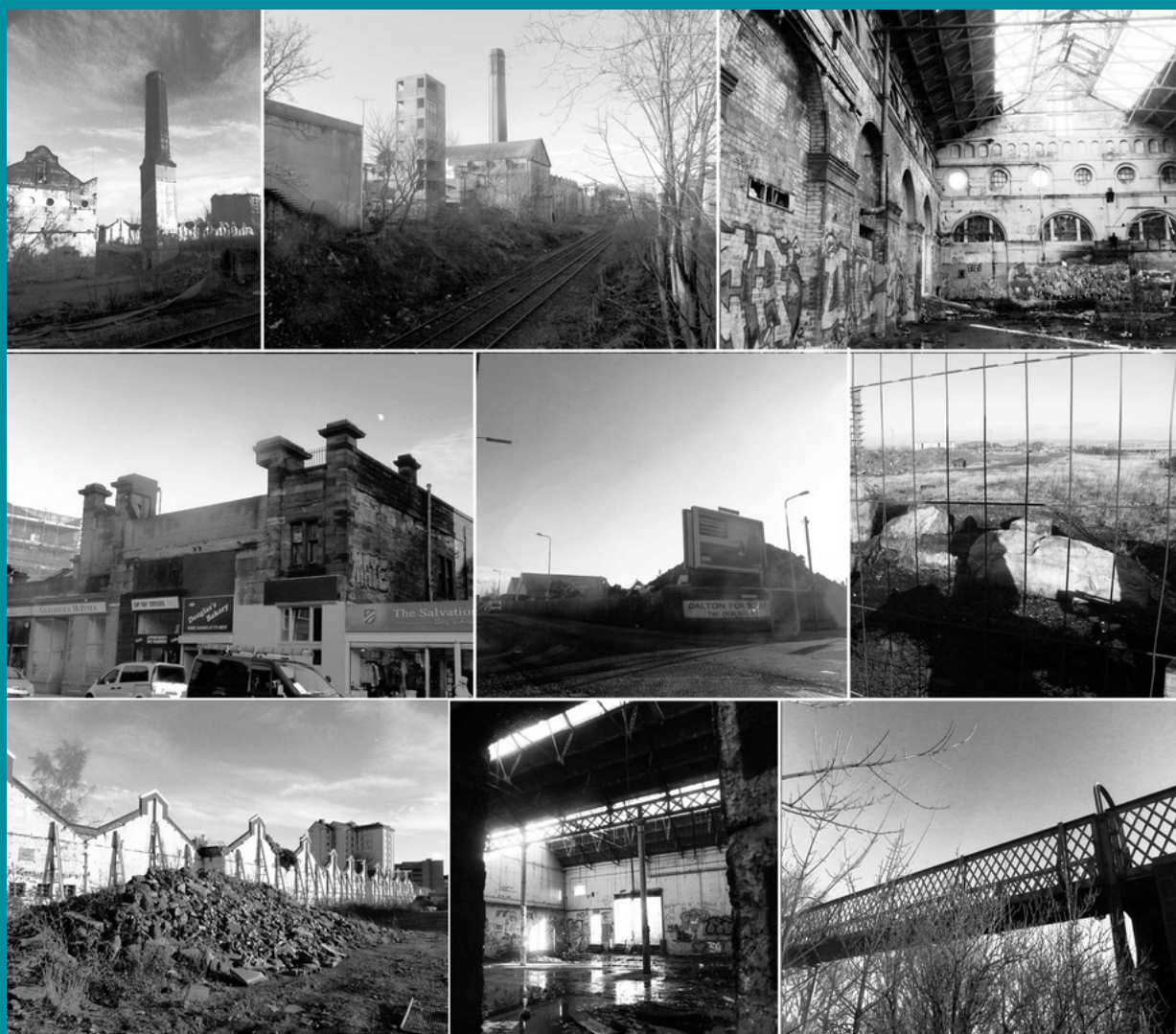

Εικόνα 17: Αστικά Κενά στην οδό Collins, Μελβούρνη, Αυστραλία

“Ο Trancik ορίζει τα αστικά κενά ως «ανεπιθύμητες αστικές περιοχές που έχουν ανάγκη από επανασχεδιασμό, “αντι-χώροι” με αρνητική συμβολή στο περιβάλλον ή τους χρήστες τους».”¹

Τα αστικά κενά αποτελούν περιοχές που πλέον είναι άδειες, αλλά ήταν κάποτε χτισμένες. Τέτοιες περιοχές, για παράδειγμα, χρησιμοποιούνται σήμερα παράνομα σαν χώροι στάθμευσης ή ακόμα χειρότερα σαν σκουπιδότοποι. Η έννοια του κενού στο χώρο προδίδει μια απουσία είτε υλική, είτε λειτουργική. Έτσι, το βασικό χαρακτηριστικό τους είναι ο ακαθόριστος ρόλος τους. Σε αντίθεση με τις πλατείες, τους δρόμους και τα πάρκα, περιοχές που συνήθως προκύπτουν βάσει κάποιας μελέτης, τα αστικά κενά είναι σημεία ασχεδίαστα. Οι υπαίθριοι χώροι της πόλης, ούτε αυτοί ορίζονται ως αστικά κενά, αν και απουσιάζει η δόμηση, διότι χαρακτηρίζονται από μια λειτουργία ή μπορεί να έχουν ένα τοπικό ή υπερτοπικό περιεχόμενο.

¹ <http://mariavramidou.weebly.com>, Διπλωματική εργασία Μεταπτυχιακού διπλώματος /// Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου/// Μαρία Αβραμίδου, Αύγουστος 2011,

Εικόνα 18: Αστικά κενά στο Εδιμβούργο, Σκωτία, Μ.Βρετανία

Τέλος ένα από τα σημαντικότερα μειονεκτήματα από την ύπαρξη Αστικών Κενών, είναι η διακοπή της “Αστικής Συνέχειας” (βλ. υποκεφάλαιο Α.3.1), η οποία ενισχύει την αναγνωσιμότητα του αστικού ιστού, την δημιουργία αναμνήσεων και την απόδοση νοήματος σε έναν τόπο.

A4. Ο “Ρυθμός Αφομοίωσης” Αστικών Εμπειριών

Ο κάθε παρατηρητής που κινείται σε έναν αστικό ιστό, αντιλαμβάνεται τα διάφορα στοιχεία του και τα αφομειώνει, στην προσπάθεια του να τον αναγνώσει και να δημιουργήσει τον νοητικό του χάρτη. Η ταχύτητα της κίνησης κάθε παρατηρητή και η διαδικασία αυτής της αφομοίωσης χαρακτηριστικών, διαφέρει και είναι υποκειμενική και ξεχωριστή για κάθε άτομο.

Η διαφορά αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής στο ρυθμό με τον οποίο το κάθε άτομο συλλέγει και επεξεργάζεται στοιχεία του αστικού τοπίου. Ο “*ρυθμός αφομοίωσης*” αστικών εμπειριών, εξαρτάται από τα βιώματα και τον κοινωνικό ρόλο του κάθε παρατηρητή στον αστικό ιστό, μέσα στον οποίο βρίσκεται και από την ταχύτητα με την οποία κινείται σε αυτόν. Ο πολίτης - παρατηρητής του αστικού περιβάλλοντος μπορεί να ανήκει σε μία από τις παρακάτω τρεις (3) κατηγορίες:

Εικόνα 19: Μόνιμος κάτοικος

Εικόνα 20: Περιστασιακοί Κάτοικοι

Εικόνα 21: Επισκέπτες

1. **Μόνιμος κάτοικος** - Για έναν μόνιμο κάτοικο, που μπορεί να έχει γεννηθεί ή να διαμένει για πολλά έτη σε ένα αστικό σύνολο, ο ρυθμός αφομοίωσης εμπειριών είναι συνήθως *γρήγορος*. Αυτό για παράδειγμα ισχύει για έναν εργαζόμενο, ο οποίος πηγαίνοντας στην δουλειά του, κινείται γρήγορα και παρατηρεί λιγότερο τα στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος του, διότι είναι ήδη αρκετά εξοικειωμένος με αυτά και δεν έχει την ανάγκη να τα μελετήσει καλύτερα. Αυτό συνεπάγεται ότι ένας μόνιμος κάτοικος ή και εργαζόμενος πολίτης μπορεί να αναγνώσει την πόλη και να προσανατολιστεί γρηγορότερα.

2. **Περιστασιακός κάτοικος** - Ένας περιστασιακός κάτοικος, ο οποίος όμως διαμένει για πάνω από ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε μία πόλη, χωρίς να έχει γεννηθεί ή μεγαλώσει σε αυτήν (όπως ένας φοιτητής ή ένας εργαζόμενος που διαμένει σε άλλο αστικό ιστό, κλπ) κινείται με μία μέτρια ταχύτητα και ακολουθεί έναν μέσο ρυθμό αντίληψης των στοιχείων της. Κάποια σημεία της πόλης μπορεί να τα γνωρίζει και να τα αντιλαμβάνεται σχεδόν άμεσα, χωρίς να χρειάζεται να τα παρατηρήσει περισσότερο, ενώ κάποια άλλα του φαίνονται άγνωστα, πρωτότυπα ή ενδιαφέροντα και τότε ο ρυθμός της κίνησης του και της αφομοίωσης στοιχείων μειώνονται. Για παράδειγμα, ένας σπουδαστής μπορεί να γνωρίζει πολύ καλά ένα τμήμα του αστικού ιστού κοντά στο σημείο όπου βρίσκεται το εκπαιδευτικό του ίδρυμα και να κινείται γρήγορα σε αυτό, ενώ ένα κεντρικό ιστορικό τμήμα της πόλης, θα θελήσει να το θαυμάσει και να το μελετήσει περισσότερο, κινούμενος πλέον με πιο μικρή ταχύτητα.
3. **Επισκέπτες** - Τέλος υπάρχουν και όλοι οι μη μόνιμοι κάτοικοι (τουρίστες ή επισκέπτες, κλπ) που κινούνται σε ένα αστικό τοπίο. Αυτοί οι παρατηρητές κινούνται με αργότερο ρυθμό κίνησης σε σχέση με τις παραπάνω δύο κατηγορίες και θέλουν συνεχώς να αφομοιώνουν νέα στοιχεία. Ο προσανατολισμός τους είναι δυσκολότερος και έχουν την ανάγκη να δημιουργούν στο νου τους νέα αναγνωρίσιμα σημεία, του άγνωστου σε αυτούς αστικού τοπίου.

A5. Αναγνωσιμότητα και Μεταβλητότητα

Η Αναγνωσιμότητα του αστικού ιστού είναι, όπως αναλύθηκε, μια έννοια που κάθε διαφορετικός παρατηρητής την αντιλαμβάνεται διαφορετικά. Είναι όμως ταυτόχρονα και μία αξία καθολική και παγκόσμια. Όλα τα παραπάνω είδη περιπλανητή που αναφέρθηκαν (μόνιμος, περιστασιακός, επισκέπτης) χαρακτηρίζουν, το καθένα με τον δικό του τρόπο, μία πόλη ως αναγνώσιμη. Για να διαβάσει εύκολα τον αστικό χώρο το μυαλό του κάθε περιπατητή και να ικανοποιηθούν κάθε είδους “οπτικές ανάγκες προσανατολισμού”, χρειάζεται μία ενιαία και ευέλικτη αντιμετώπιση από την άποψη του αστικού σχεδιασμού.

Ένας στατικός αστικός χώρος, μπορεί να είναι ευανάγνωστος για μία ή για δύο από τις τρεις προαναφερθείσες κατηγορίες παρατηρητών, αλλά όχι για όλες ταυτόχρονα. Είναι ένας χώρος που δεν θα αντέξει στην διάρκεια του χρόνου και στις αλλαγές των αναγκών κάθε πολίτη.

Ένας χώρος όμως που θα έχει την ικανότητα να μετατρέπεται και να αλλάζει, να είναι ένας ευέλικτος και μεταβαλλόμενος αστικός χώρος, θα μπορέσει να ικανοποιήσει τα ψυχικά ερεθίσματα όλων των περιπλανητών. Η Μεταβλητότητα του αστικού ιστού (όπως θα μελετηθεί εκτενώς και στο Κεφάλαιο Δ' της παρούσας ερευνητικής εργασίας) είναι ένα χαρακτηριστικό που σίγουρα μπορεί να βοηθήσει στον σχεδιασμό αστικών χώρων που οφείλουν να είναι αναγνώσιμοι για όλους τους ανθρώπους ξεχωριστά και εντέλει συνολικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

“ΑΦΟΥΓΚΚΡΑΖΟΜΕΝΟΙ” ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ (ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ)

B1. Η Ακουστική Αντίληψη του Αστικού Περιβάλλοντος

Οι σχεδιαστές του αστικού τοπίου, για να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον ευανάγνωστο, το οποίο θα ικανοποιεί τις πνευματικές ανάγκες του ανθρώπινου εγκεφάλου, συχνά εστιάζουν στην οπτική αισθητική του και στην επίλυση προβληματισμών που σχετίζονται με την έννοια της όρασης. Τα τελευταία χρόνια όμως, έχει εμφανιστεί μία ολοένα και πιο ισχυρή άποψη, ότι ο ήχος είναι και αυτός ένα αναπόσπαστο στοιχείο του αστικού περιβάλλοντος και θα πρέπει να θεωρείται παράγοντας ίδιας σημασίας με αυτόν της οπτικής αντίληψης του αστικού ιστού. Οι περισσότεροι από εμάς δεν γνωρίζουν πόσο σημαντικός είναι και ο ηχητικός κόσμος για την αντίληψη του χώρου γύρω μας και τον χαρακτηρισμό του ως ποιοτικός ή βιώσιμος.

Μία από τις έννοιες που σχετίζονται άμεσα με τον ήχο σε ένα αστικό χώρο είναι αυτή του “*Soundscape*” ή “*Ηχοτοπίου*”. Το Ηχοτοπίο είναι μία έννοια την οποία μελετά ο κλάδος της “Ακουστικής Οικολογίας”. Ορίζεται ως το σύνολο των ηχητικών κυμάτων που αντιλαμβάνεται το ανθρώπινο αυτί, είτε αυτά προέρχονται από το φυσικό περιβάλλον, όπως οι ήχοι των ζώων, των δέντρων, του νερού, των καιρικών φαινομένων κλπ, είτε από ήχους που παράγονται από ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως οι ομιλίες, η μουσική, οι ήχοι διαφόρων μηχανών και άλλων τεχνολογικών επιτευγμάτων κλπ.

Ο κάθε αστικός ιστός έχει ένα δικό του “*ακουστικό προφίλ*”, συγκεκριμένης σύνθεσης φυσικών ήχων, σήματων και θορύβων. Η ποιότητα του Ηχοτοπίου αυτού είναι σημαντικός παράγοντας που μπορεί βοηθήσει στην αντίληψη και την δημιουργία ενός χαρακτήρα της πόλης. Ο ακουστικός χαρακτήρας ή η “ακουστική ταυτότητα” του αστικού χώρου εξαρτάται από τα ηχητικά χαρακτηριστικά του ίδιου του τοπίου, όπως τα σχήματα, τα κενά, το υλικό και τα διάφορα φινιρίσματα.

Στην οπτική ανάγνωση και αντίληψη του αστικού ιστού, κύρια στοιχεία αποτελούσαν τα Τοπόσημα ή Landmarks. Έτσι αντίστοιχα και για την ακουστική ταυτότητα του χώρου, έχει προκύψει ο όρος “*Soundmarks*”, ή αλλιώς σε ακριβής μετάφραση “*Ηχώ-σημα*”.

Η ανάλυση του Ηχοτοπίου ενός αστικού ιστού, μπορεί να οδηγήσει σε καίρια συμπεράσματα, όσο αναφορά την χωρική του ποιότητα, καθώς και τις δυναμικές που δρουν μέσα σε αυτόν. Οι περισσότερες σύγχρονες εμπεριστατομένες ακουστικές αναλύσεις του Ηχοτοπίου ακολουθούν τα παρακάτω βασικά βήματα:

1. Καταγραφή του συνόλου των ηχητικών κυμάτων που εκπέμπονται μέσα σε ένα τμήμα της πόλης που πρόκειται να αναλυθεί (σε μία οδό, ένα δημόσιο χώρο, ένα πάρκο ή μία ολόκληρη περιοχή). Οι μετρήσεις μπορεί να περιέχουν στοιχεία σχετικά με την ένταση, τη συχνότητα και την διάρκεια των ήχων.

2. Η αναγνώριση της πηγής του κάθε ήχου και η κατηγοριοποίηση τους σε είδη. Τα είδη αυτά μπορούν να διαχωριστούν σε 2 κύριες κατηγορίες

α) Οι Φυσικοί Ήχοι, που προέρχονται από στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος όπως τα ζώα και τα φυτά (Βιοφωνία) ή το νερό, τη γη και τις ατμοσφαιρικές συνθήκες (Γεωφωνία).

Β) Οι Ανθρωπογενείς Ήχοι, που προέρχονται από ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως οι ομιλίες, η μουσική και τα τεχνολογικά επιτεύγματα.

Τα παραπάνω δύο βήματα αποτελούν το κομμάτι της καταγραφής και κατηγοριοποίησης των ήχων με βάση μόνον τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Σε πιο σύγχρονες μελέτες που θέλουν να εμβαθύνουν περισσότερο στην μελέτη του Ηχοτοπίου, είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθεί και ένα τρίτο βήμα ανάλυσης των ήχων.

3. Σε αυτό το βήμα γίνεται ένας επιπλέον χαρακτηρισμός του κάθε ήχου που εκπέμπεται σε σχέση με ψυχολογικούς παράγοντες. Τέτοιοι χαρακτηρισμοί για παράδειγμα είναι:

α) Ενοχλητικοί ήχος, θόρυβοι. Είναι συνήθως ήχοι πολύ χαμηλής ή πολύ υψηλής συχνότητας και διαρκούν μεγάλο χρονικό διάστημα. Προκαλούν δυσφορία και ενόχληση στον παρατηρητή.

β) Ξαφνικοί δυνατοί ήχοι. Είναι ήχοι μεγάλης έντασης οποιαδήποτε συχνότητας με μικρή διάρκεια αλλά ξαφνική εμφανισής τους στο Ηχοτόπιο. Προκαλούν ένα αίσθημα τρόμου και αγωνίας.

γ) Αρμονικοί, ευχάριστοι ήχοι. Είναι είτε ανθρωπογενείς ήχοι, όπως μία ευχάριστη μουσική ή ένα τραγούδι, είτε φυσικοί ήχοι, όπως το κελάιδισμα των πουλιών ή ο ήχος της θάλασσας. Προκαλούν ένα αίσθημα ευχαρίστησης ή γαλήνης στον ακροατή.

δ) Αναγνωρίσιμοι ήχοι. Είναι μία ομάδα ήχων που αναγνωρίζονται άμεσα από τον περιπλανητή, γιατί χαρακτηρίζουν ένα τμήμα του αστικού ιστού. Τέτοιοι ήχοι είναι για παράδειγμα οι φωνές παιδιών σε μία αυλή σχολείου, ή η ήχοι των ζώων που φιλοξενοούνται σε ένα πάρκο. Αποτελούν ηχητικά κύματα που είναι εύκολα αναγνωρίσιμα και εντοπίσιμα από τον περιπατητή και πολλές φορές χρησιμοποιούνται για να βοηθήσουν τον προσανατολισμό του.

B2. Μια “Οπτικο-Ακουστική” Προσέγγιση

Στα μέχρι τώρα Κεφάλαια Α και Β1 μελετήθηκαν διάφορες μέθοδοι ανάλυσης του αστικού τοπίου, είτε από την σκοπιά της Οπτικής Ανάγνωσης, είτε της Ακουστικής Αντίληψης, αντίστοιχα. Και οι δύο παραπάνω προσεγγίσεις μπορούν να οδηγήσουν σε συμπεράσματα, που έχουν σχέση με την ψυχολογική κατάσταση του κάθε είδους περιπλανητή. Μπορούν να δώσουν απαντήσεις για το τι εικόνες και ερεθίσματα αντιλαμβάνεται γύρω του, αλλά και για το πώς αισθάνεται ευρισκόμενος σε κάποιο σημείο του αστικού ιστού.

Μια ανάλυση αστικού τοπίου η οποία έχει σκοπό της μία συνολικότερη κατανόηση της ψυχολογικής κατάστασης του παρατηρητή, θα πρέπει να συλλέξει στοιχεία, που σχετίζονται με την οπτική, αλλά και την ακουστική αντίληψη ταυτόχρονα. Ένας νέος ορισμός, αυτός της “Οπτικο-Ακουστικής Ανάλυσης”, μπορεί να δημιουργηθεί και να γίνει ένα καινούργιο εργαλείο μελέτης των αστικών τοπίων. Ο συνδυασμός της οπτικής και της ακουστικής ανάγνωσης αποτελεί μία “βιωματική” πλέον προσέγγιση,

αφού συνδέει της δύο κυριότερες αισθήσεις του ανθρώπινου εγκεφάλου. Μπορεί να απαντήσει, τελικά, σε ερωτήματα που σχετίζονται με το πως “βιώνει” τον αστικό ιστό ο κάθε περιπλανητής.

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, οι απαντήσεις που προκύπτουν από μία Οπτικο-Ακουστική ανάλυση είναι ψυχολογικού περιεχομένου. Οι αισθήσεις της όρασης και της ακοής μαζί, δημιουργούν μία συνδυαστική εμπειρία που ο παρατηρητής θα αναλύσει στον εγκέφαλό του και τελικά θα χαρακτηρίσει τον αστικό ιστό. Πιο συγκεκριμένα η “Αξιολόγηση” αυτή του αστικού περιβάλλοντος μπορεί να χωριστεί σε ζεύγη από αντίθετους χαρακτηρισμούς. Τα 7 κυριότερα ζεύγη χαρακτηρισμών είναι τα παρακάτω και επεξηγούνται με αντίστοιχα παράδειγμα αστικών χώρων:

1. ΗΡΕΜΙΑ-ΤΑΡΑΧΗ

Ο αστικός ιστός μπορεί να προκαλέσει ηρεμία στον παρατηρητή, μέσω της ύπαρξης στοιχείων όπως, μία όμορφη θέα ή ένα περιβάλλον προστατευμένο από ενοχλητικούς θορύβους όπως της κίνησης των οχημάτων ή της οχλαγωγίας ενός δρόμου. Αντίθετα ο περιπατητής μπορεί να αισθανθεί ταραχή, αν ο αστικός ιστός είναι υπερβολικά δαιδαλώδης και δυσανάγνωστος, ή αν ακούγονται συνεχώς δυνατοί θόρυβοι.

2. ΑΝΕΣΗ-ΔΥΣΦΟΡΙΑ

Εάν οι δρόμοι και οι πλατείες έχουν το κατάλληλο μέγεθος σε μία πόλη τότε ο πολίτης μπορεί να αισθανθεί άνεση. Από την άλλη, εάν υπάρχει ένα σημείο γεμάτο κόσμο και ενοχλητικούς ήχους μπορεί ο παρατηρητής να αισθανθεί δυσφορία.

3. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ-ΠΛΗΞΗ

Ένα καλαίσθητο κτίριο ή μία αρμονική μουσική σε έναν αστικό χώρο μπορούν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον του κάθε παρατηρητή. Αντιθέτως ένας αστικός ιστός με κοινότυπα κτίρια ή τον συνεχόμενο ήχο της κίνησης, μπορεί να οδηγήσουν στην πλήξη και την έλλειψη ενδιαφέροντος για τον περιπλανητή.

4. ΦΥΣΙΚΟ-ΤΕΧΝΗΤΟ

Ένα αστικό τοπίο που προσφέρει την κατάλληλη ποσότητα φύτευσης ή ακόμη και το άκουσμα φυσικών ήχων, όπως η θάλασσα ή το θρόυσμα των φύλλων, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τοπίο με περισσότερα φυσικά στοιχεία και χαρακτηριστικά. Απεναντίας, έναν αστικός ιστός γεμάτος με νέα κτίρια και συγχρονα υλικά όπως μέταλλο και γυαλί ή με ήχους τεχνολογικών επιτευγμάτων, αποτελεί ένα περιβάλλον με περισσότερα τεχνητά στοιχεία.

5. ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ-ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ

Τα όμορφα χρώματα ή το κελάιδισμα των πουλιών σε μία πόλη προκαλούν ένα αίσθημα ευφορίας και ευχαρίστησης στον παρατηρητή, για το αστικό τοπίο στο οποίο

περιπλανιέται. Αντιθέτως ένα εγκαταλελειμένο κτίριο ή ενοχλητικοί βιομηχανικοί ήχοι, μπορεί να προκαλέσουν έντονο αίσθημα δυσαρέσκειας.

6. ΗΣΥΧΙΑ-ΦΑΣΑΡΙΑ

Ένα απομονωμένο σημείο του αστικού ιστού είτε ένας δρόμος προστατευμένος με ηχοαποροφητικά πάνελ μπορεί να χαρακτηριστούν ως ήσυχοι χώροι. Αντίθετα, σημεία τα οποία είναι απροστάτευτα από τους ήχους που παράγει η ανθρώπινη δραστηριότητα στον αστικό ιστό, είτε ένα πολύ κεντρικό σημείο της πόλης, θα χαρακτηρίζονταν ως θορυβώδη και γεμάτα φασαρία.

7.ΑΣΦΑΛΕΙΑ-ΦΟΒΟΣ

Ένας επαρκώς φωτισμένος δρόμος τη νύχτα ή ένας χώρος γεμάτος γνώριμους και ευχάριστους ήχους μπορεί να προκαλέσει το αίσθημα της ασφάλειας στον περιπατητή. Εν αντιθέσει, ένας στενός και απομονωμένος δρόμος ή ένα σημείο με ήχους από αδέσποτα ζώα, πιθανώς να οδηγήσει στον φόβο του παρατηρητή.

Τα παραπάνω 7 ζεύγη χαρακτηρισμών μπορεί να αποδίδονται σε χώρους ως αποτέλεσμα μόνο οπτικών, μόνο ακουστικών, είτε και των δύο μορφών αντίληψης. Για να γίνει μία όντως “Οπτικο-Ακουστική” μελέτη θα πρέπει οι χαρακτηρισμοί τελικά να συνδυαστούν και αποδωθεί ένας γενικότερος θετικός ή αρνητικός χαρακτηρισμός για τα τμήματα του αστικού ιστού που μελετώνται.

Η μελέτη αποκτά περισσότερο νόημα όταν επικεντρωθεί σε σημεία τα οποία κεντρίζουν το ενδιαφέρον του παρατηρήτη είτε είναι αναφορικά στοιχεία του αστικού τοπίου. Τα λεγόμενα Σημεία Ενδιαφέροντος ή Αναφοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ-ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Γ1. Η Αναγνώριση των Σημείων Ενδιαφέροντος (Αναφοράς)

Ο ανθρώπινος προσανατολισμός στο χώρο, άρα και στον αστικό ιστό, επιτυγχάνεται μέσω συνεχών συγκρίσεων και συσχετισμών των ερεθισμάτων που λαμβάνονται από το περιβάλλον του.

Για να επιτευχθεί αυτή η διαδικασία ο ανθρώπινος εγκέφαλος διαθέτει την ικανότητα της απομνημόνευσης ή κοινώς της μνήμης. Κατά την ανθρώπινη νοητική λειτουργία αυτή, σχηματίζονται σαφή **Σημεία Αναφοράς**, βάσει των οποίων το άτομο συσχετίζει τον εαυτό του με συγκεκριμένα σημεία του χώρου μέσα στον οποίο στέκεται ή κινείται.

“Ένα Σημείο Ενδιαφέροντος ή Αναφοράς, ορίζεται ως μία συγκεκριμένη θέση του αστικού χώρου, την οποία μια σημαντική ομάδα παρατηρητών χαρακτηρίζει ως χρήσιμη, κομβική ή ενδιαφέρουσα.”

Εικόνα 22: Πεζόδρομος, Σάντα Μόνικα, Καλιφόρνια, ΗΠΑ

“ Συνήθως, μία πόλη είναι δομημένη πάνω σε ένα οργανωμένο σύνολο μονοπατιών. Το σημείο αναφοράς (ενδιαφέροντος) σε ένα τέτοιο σύνολο αποτελεί μία διασταύρωση, ένα συνδυαστικό σημείο, ένα σημείο απόφασης για την μετέπειτα πορεία του παρατηρητή.

Οποιοσδήποτε στάσεις κατά την μετακίνηση - κόμβοι, σημεία απόφασης - είναι χώροι αυξημένης αντίληψης. “¹

“ Τα Σημεία Αναφοράς είναι απαραίτητα, καθώς προκαλούν ένα αίσθημα ασφάλειας. Σε αντίθεση, ένας “ιδανικός χώρος”, πχ ένας κενός κυκλικός χώρος χωρίς γωνίες, ανοίγματα ή χρωματικές αντιθέσεις, μπορεί να οδηγήσει στην έλλειψη προσανατολισμού, καθώς ο παρατηρητής δεν θα μπορεί να ενταχθεί σ’ αυτόν και θα αναζητά διαρκώς ένα οποιοδήποτε στοιχείο βάσει του οποίου να κατοχυρώσει τη θέση του.”²

Στα σημεία αναφοράς πολλές φορές εμφανίζονται **Τοπόσημα**.

“Ένα τοπόσημο δεν είναι απαραίτητα ένα μεγάλο αντικείμενο· μπορεί να είναι είτε ένα πόμολο είτε ένας τρούλος. Εάν είναι μεγάλο ή ψηλό, τότε μπορεί να έχει μία διακριτή χωρική δομή. Εάν είναι μικρό, μπορεί να έχει συγκεκριμένες ζώνες του που λαμβάνονται περισσότερο υπόψιν από άλλες, για παράδειγμα τις επιφάνειες των δωματίων του ή τις όψεις κοντινών κτιρίων, στο ύψος του ματιού και λίγο χαμηλότερα. Τα συνηθισμένα κτίρια σε σημεία αναφοράς, είναι αυτά που απομνημονεύονται ευκολότερα, ενώ οι διακριτές κατασκευές σε ένα συνεχές μονοπάτι μπορεί να αγνοηθούν. Ένα τοπόσημο είναι ακόμα πιο εμφανές, εάν είναι ορατό από μεγάλη απόσταση, ιδιαίτερα εάν οι κατεύθυνσεις των θεάσεων σε αυτό μπορούν να καθοριστούν ευκολότερα. Εάν είναι αναγνωρίσιμο από κοντά και μακριά, σε γρήγορη ή αργή κίνηση, νύχτα ή μέρα, τότε αποτελεί μία σταθερή “άγκυρα” για την αντίληψη του πολύπλοκου και μεταβαλλόμενου αστικού κόσμου.”³

Τα αστικά σημεία αναφοράς δεν ορίζονται μόνο από δομικά και φαινομενολογικά χαρακτηριστικά του χώρου, όπως είναι ένα ενδιαφέρον κτίσμα ή ένα μνημείο. Μπορεί να είναι κάτι πιο ταπεινό ή φευγαλέο, όπως ένα σκιερό παγκάκι ή μία κινητή καντίνα.

Συνήθως τα κομβικά σημεία του αστικού ιστού προσελκύουν τον περιπλανητή για κάποιο συγκεκριμένο λόγο, και έτσι φιλοξενούν και μία συγκεκριμένη λειτουργία. Τα σημεία ενδιαφέροντος αποτελούν τις περισσότερες φορές δημόσιους χώρους. Οι δημόσιοι χώροι είναι κοινωνικοί κόμβοι, που αντικατοπτρίζουν τις δημόσιες δραστηριότητες των πολιτών. Είναι σημεία που έλκουν τους παρατηρητές και τους ωθούν να δραστηριοποιηθούν και να συνδιαλλαγούν.

¹ Lynch Kevin, *The Image of the City*, Cambridge Massachusettes, 1960, MIT Press, (Σελ 98)

² Μπίρης Τάσος, Δεμίρη Κωνσταντίνα, Τσιράκη Σοφία, Αθανασόπουλος Γιάννης, Αγγέλου Άγγελος, *Αρχιτεκτονικές και Μουσικές Συμπορεύσεις (Η αντίστιξη ως εργαλείο μουσικής και αρχιτεκτονικής σύνθεσης)*, Αθήνα, 2001, Εκδόσεις Πατάκη, (Σελ. 56-57)

³ Lynch Kevin, *The Image of the City*, Cambridge Massachusettes, 1960, MIT Press, (Σελ 101)

Εικόνα 23: Χαρακτηριστική πόρτα από νεοκλασικό κτίριο, Ρέθυμνο

Σαν γενικό συμπέρασμα όλων των παραπάνω φιλοσοφικών θεωρήσεων τα **Σημεία Αναφοράς-Ενδιαφέροντος** συνήθως:

- Δομούνται από μορφολογικά γνωρίσματα που κεντρίζουν το ενδιαφέρον του παρατηρητή όπως:
 - α. Καθαρή και ευανάγνωστη μορφολογία
 - β. Έντονες Χρωματικές Αντιθέσεις
- 2. Προσδίδουν ένα αίσθημα ασφάλειας.
- 3. Πιθανόν να περιέχουν κάποια Τοπόσημα.
- 4. Αποτελούν σημεία απόφασης ή διασταυρώσεις.
- 5. Είναι αστικοί χώροι που βοηθούν στην δημιουργία νοητικών εικόνων.
- 6. Αποτελούν "σημεία αναφοράς" που βοηθούν την "περιπλάνηση" του παρατηρητή στον αστικό ιστό
- 7. Είναι χώροι που φιλοξενούν δημόσιες δραστηριότητες.

Τα σημεία ενδιαφέροντος ή αναφοράς, εκτός των προηγούμενων καταστάσεων, μπορεί να περιέχουν απλά κάποια πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του χώρου, από τα οποία θα “πιαστεί” το μάτι του κάθε παρατηρητή και θα δημιουργηθεί μία ανάμνηση. Η διαδικασία με την οποία το ανθρώπινο μυαλό δημιουργεί κομβικά σημεία με τα οποία θα προσανατολιστεί είναι μία διαδικασία υποκειμενική, όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο Α’ της παρούσας ερευνητικής εργασίας. Ο κάθε παρατηρητής έχει τη δική του μοναδική διαδικασία με την οποία θα χαρακτηρίσει ένα σημείο ως ενδιαφέρον ή αναφορικό.

Γ2. Η Ανάδυση Νέων Σημείων Ενδιαφέροντος (Αναφοράς)

Κομβικά σημεία για την αστική ζωή και δραστηριότητα υπάρχουν σε όλες τις πόλεις. Το καθένα διαθέτει τη δική του μοναδική ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά στοιχεία, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, που το κάνουν να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα τμήματα του αστικού ιστού. Ένας κάτοικος στη διάρκεια της ζωής του αλληλεπιδρά, αρχικά, με τα ήδη υπάρχοντα σημεία ενδιαφέροντος ή αναφοράς που η κοινωνία του έχει δημιουργήσει.

Στις πόλεις υπάρχει όμως και η τάση για συνεχόμενη αλλαγή και μετατροπή χώρων, ανάλογα με τις ανάγκες που εμφανίζονται. Οι χώροι που οι πολίτες διαμορφώνουν και τελικά επιλέγουν ως κομβικά για την δημόσια ζωή τους σημεία, αλλάζουν συνεχώς. Παλιές περιοχές που άλλοτε αποτελούσαν ένα κέντρο, μία αναφορά, πλέον εγκαταλείπονται και νέοι χώροι καταλαμβάνουν τη θέση τους, κερδίζοντας το ενδιαφέρον και την προτίμηση των κατοίκων.

Ποιοί είναι όμως εκείνοι οι χώροι στους οποίους υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να αναδυθούν μελλοντικά σημεία ενδιαφέροντος - αναφοράς; Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα αστικών χώρων ή καταστάσεων που ενισχύουν την εμφάνιση νέων κομβικών σημείων:

1. Χώροι με ιδιαίτερο ιστορικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον.

Σε έναν αστικό ιστό, υπάρχουν ήδη πολλά κτιριακά σύνολα που αποτελούν πηγές ιστορικής μνήμης. Νέες ανακαλύψεις και μελέτες για τα μνημεία των πόλεων, μπορούν να αυξήσουν το ενδιαφέρον των πολιτών και των επισκεπτών και να βοηθήσουν τις συνθήκες για την δημιουργία νέων σημείων αναφοράς. Νέα ιστορικά μνημεία ή ανεκμετάλλετα μνημεία, μπορούν με την κατάλληλη μελέτη και επέμβαση να αποτελέσουν κομβικά σημεία του αστικού ιστού.

2. Αστικά κενά τα οποία βρίσκονται σε περιοχές που αναζητούν μία ταυτότητα. Όπως αναλύθηκε στο υποκεφάλαιο Α.3.2 της παρούσας ερευνητικής εργασίας, τα Αστικά Κενά αποτελούν ανεκμετάλλετους χώρους της πόλης, που δεν φιλοξενούν κάποια συγκεκριμένη λειτουργία. Αυτοί οι χώροι, μέσω πάντα της κατάλληλης μελέτης και ανάλυσης, μπορούν να αποτελέσουν χώρους για μελλοντικές νέες χρήσεις και σημεία ενδιαφέροντος για τον παρατηρητή.
3. Περιοχές της πόλης που ζωντανεύουν μόνο ορισμένους μήνες του χρόνου. Πολλές περιοχές πόλεων, λειτουργούν περισσότερο, ορισμένους μήνες του χρόνου. Αυτό ισχύει για παράδειγμα σε τουριστικές περιοχές, που τους καλοκαιρινούς μήνες γεμίζουν από κόσμο και λειτουργίες, ενώ τους χειμερινούς παραμένουν ανενεργοί και πολλές φορές κενοί. Η άυξηση της “χρησιμότητας” των χώρων αυτών, πολλές φορές μπορεί να επιφέρει μία τάση για ανανέωση. Νέοι χώροι και κτίρια κάνουν την εμφάνιση τους και χώροι που πριν φαίνονταν ασήμαντοι, πλέον μπορούν να χαρακτηριστούν από μία “κομβικότητα”.
4. Χώροι που είχαν εισέλθει πρόσφατα σε πρόγραμμα αστικής ανάπλασης. Τα αστικά προγράμματα ανάπλασης, όταν αυτά έχουν δημοσιευθεί, από μόνα τους αποτελούν μια πηγή ανανέωσης και επαναδημιουργίας αναφορικών σημείων στον αστικό ιστό.
5. Η διοργάνωση κοινωνικών και πολιτισμικών δραστηριοτήτων σε νέα και πιθανόν άγνωστα ή “κρυφά” σημεία του αστικού ιστού. Οι πόλεις, ανεξάρτητα από το μέγεθος τους, μπορεί να περιέχουν χώρους πιθανόν άγνωστους για την πλειονότητα ακόμα και των ίδιων των κατοίκων τους. Κρυφά σημεία που μόνο λίγοι έχουν “ανακαλύψει” και θαυμάσει για κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους. Τέτοια σημεία μπορεί να είναι αποτέλεσμα φυσικών ή ιστορικών δρώμενων, που έχουν δημιουργήσει έναν “ενδιαφέρον” χώρο. Αυτές οι περιοχές με τον κατάλληλο σεβασμό και αντιμετώπιση, και μέσω της διοργάνωσης σε αυτά πολιτισμικών και κοινωνικών δρώμενων, μπορεί να αποτελέσουν μελλοντικά σημεία αναφοράς των πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ο ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ ΑΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ

Δ1. Μεταβολές στον αστικό ιστό.

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η πόλη σαν έννοια, αποτελεί ένα ζωντανό οργανισμό. Ως ζωντανός οργανισμός λοιπόν, που εξελίσσεται στα διάφορα στάδια της ζωής του, η πόλη μεταβάλλεται και εξελίσσεται συνεχώς, ακολουθώντας τις αλλαγές των ανθρώπων και των δραστηριοτήτων τους.

Οι μεταβολές που μπορεί να υφίσταται μια πόλη, κατά τη διάρκεια της ζωής της, συμβαίνουν σε διάφορους τομείς. Όσον αφορά τους παράγοντες που έχουν να κάνουν με τη βιωματική εμπειρία μιας πόλης ή ενός παρατηρητή σε αυτή, οι αλλαγές γίνονται αντιληπτές μέσω της παρατήρησης του αστικού ιστού. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν είδη μεταβολών που επηρεάζουν την εικόνα και τη μορφή της πόλης αλλά και τη συνολικότερη λειτουργία της.

Οι παράγοντες που μεταβάλλουν τον αστικό ιστό ποικίλουν. Τα αίτια εμφάνισής τους μπορεί να βρίσκονται σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής αλλά και σε παράγοντες που έχουν να κάνουν με τον τρόπο εξέλιξης των πόλεων, σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Υπάρχουν παράγοντες μεταβολής που μπορεί να οφείλονται σε κοινωνικά φαινόμενα και φαινόμενα κοινωνικής διαστρωμάτωσης, όπως πχ ο μεγάλος βαθμός αστικοποίησης που υπέστη η Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '50, ή η εμφάνιση οικονομικών μεταναστών σε ένα τμήμα μιας πόλης, που ενδεχομένως να μην έχει τις δυνατότητες να τους απορροφήσει.

Άλλοι παράγοντες, έχουν να κάνουν με τα κτίρια αυτά καθ'αυτά και πως επηρεάζουν τη μορφή του αστικού ιστού. Ένας βασικός τέτοιος παράγοντας είναι η εμφάνιση νέων κτιριακών τύπων στον ήδη υπάρχοντα αστικό ιστό μιας πόλης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αστική πολυκατοικία που εμφανίστηκε στη δεκαετία του '60 ως η βασική μονάδα κατοίκησης.

Άλλοι πάλι παράγοντες έχουν να κάνουν με τα κτίσματα, αλλά σχετίζονται κυρίως με τις λειτουργίες που αυτά φιλοξενούν. Για παράδειγμα, όταν σε ένα κτίριο υπάρχουν διαφορετικές λειτουργίες στους διάφορους ορόφους του, παρατηρείται το λεγόμενο φαινόμενο της «διπλής εικόνας» των κτιρίων.

Άλλοι παράγοντες μπορεί να έχουν να κάνουν με τη διάρθρωση και την εξάπλωση του αστικού ιστού σε πολεοδομική κλίμακα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μεταβολής του αστικού ιστού αποτελεί το φαινόμενο της αστικής διάχυσης όπου, χώροι κυρίως ελεύθεροι και χωρίς δόμηση γύρω από αστικά κέντρα, μετατρέπονται σιγά σιγά σε χώρους κύριας κατοικίας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, τη δημιουργία περιοχών αμιγώς αστικού χαρακτήρα εκεί που δεν υπήρχαν, ή που δεν ήταν τόσο έντονος αυτός ο χαρακτήρας.

Τέλος, σαν παράγοντες μεταβολής του αστικού ιστού μπορούν να θεωρηθούν και φαινόμενα όπως αυτό της «προσθετικής διαδικασίας», χαρακτηριστικό και αυτό γνώρισμα του αστικού ιστού της χώρας μας, όπως επίσης και η σημαντική αύξηση της χρήσης των αυτοκινήτων ΙΧ.

Όπως παρατηρούμε, οι παράγοντες διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους. Αναμενόμενα λοιπόν, και οι αλλαγές που προκαλούνται είναι διαφορετικής φύσης και έχουν διαφορετική επιρροή στον αστικό ιστό.

Οι βασικότερες αλλαγές που υφίσταται ένα αστικό τοπίο γενικότερα έχουν να κάνουν με μεταβολές στις όψεις των κτιρίων. Αυτές στη συνέχεια είναι δυνατόν να προκαλέσουν αλλαγή σε αυτό που ονομάζουμε «οπτική αστική συνέχεια». Όταν μια επέμβαση προκαλεί αλλαγές στην όψη ενός κτίσματος ή ενός οικοδομικού τετραγώνου σημειακά, το διαφοροποιεί από τα γύρω κτίσματα και οικοδομικά τετράγωνα.

Μια ακόμα συχνή αλλαγή που υφίσταται ο αστικός ιστός, είναι η αλλαγή του χαρακτήρα μιας περιοχής. Τέτοιες αλλαγές είναι άμεσο αποτέλεσμα ενός άλλου τύπου μορφής αλλαγών, που έχουν να κάνουν με τις λειτουργίες και τις χρήσεις μιας περιοχής. Ο χαρακτήρας μιας περιοχής, καθορίζεται από παράγοντες όπως ο βαθμός δόμησης, οι «κατηγορίες» ανθρώπων που την κατοικούν, οι λειτουργίες και οι χρήσεις που αυτή φιλοξενεί. Όταν κάτι από αυτά μεταβάλλεται, ολικώς ή μερικώς, ο χαρακτήρας της περιοχής τείνει επίσης να αλλάξει.

Συνηθισμένη κατηγορία αλλαγών, είναι και οι αλλαγές που έχουν να κάνουν με μεταβολές σε επιμέρους χαρακτηριστικά μιας περιοχής, όπως για παράδειγμα, το οδικό της δίκτυο, ή η εμφάνιση ενός μέσου σταθερής τροχιάς. Αποτελούν εξίσου σημαντικές αλλαγές καθώς επηρεάζουν παράγοντες όπως η προσβασιμότητα μιας περιοχής και ο τύπος οχημάτων που θα κινούνται στην περιοχή.

Οι μεταβολές αυτές, γίνονται αντιληπτές μέσω των αισθήσεων. Ο κάθε παρατηρητής, ανάλογα με την επαφή που έχει με τον αστικό ιστό, βιώνει τις αλλαγές που συντελούνται. Άλλες τις αντιλαμβάνεται άμεσα, άλλες χρειάζεται να περάσει κάποιος χρόνος ώστε να γίνουν αντιληπτές, άλλες πάλι δεν γίνονται ποτέ αντιληπτές, στη διάρκεια της ζωής του. Το σίγουρο είναι ότι δε γίνονται αντιληπτές όλες οι αστικές μεταβολές από όλα τα είδη των παρατηρητών.

Σύμφωνα λοιπόν με όλα τα παραπάνω, ο παρατηρητής μέσω του βιώματος της πόλης ή του αστικού ιστού, είτε αυτό είναι καθημερινό είτε περιστασιακό, αντιλαμβάνεται τις αλλαγές που συμβαίνουν γύρω του. Αυτές οι αλλαγές δεν έχουν όλες το ίδιο αντίκτυπο στο αστικό τοπίο. Είναι αλλαγές που επιδρούν θετικά και άλλες που επιδρούν αρνητικά. Επίσης, υπάρχουν και αλλαγές που δεν έχουν μόνο θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο.

Όπως αναφέρει και ο Bachelard, *“ο τόπος γίνεται αντιληπτός μέσω ενός συνόλου εικόνων, οι οποίες συνδέονται με μια συνέχεια. Αυτές οι εικόνες διαμορφώνουν ένα*

τοπίο το οποίο, δε χαρακτηρίζεται μόνο από την οπτική διάσταση, αλλά και από την ακουστική, την οσφρητική, το τοπίο αφής και τη γευστική διάσταση του. Το σύνολο αυτών των τοπίων διαμορφώνει μια συνολική άποψη για κάθε τόπο.”¹

Ο κάθε παρατηρητής λοιπόν, με μέσο τις αισθήσεις του, αλλά και τη βιωματική του εμπειρία σε αστικούς ιστούς, είναι σε θέση να αξιολογήσει και να κρίνει αυτές τις αλλαγές στο αστικό τοπίο γύρω του. Για να βιωθεί μια αλλαγή ως δράση με θετικό αντίκτυπο, θα πρέπει να αλλάζει προς το καλύτερο το βίωμα ενός παρατηρητή και να του προκαλεί πιο ευχάριστα συναισθήματα σε σχέση με πριν.

Εκτός όμως από το πώς αισθάνεται ο παρατηρητής και εκτός από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της κάθε αλλαγής, σημαντικό ρόλο στο θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο παίζει και ο ίδιος ο αστικός ιστός. Είναι σημαντικό και η ίδια η πόλη, συνολικά και τμηματικά, να είναι ευμετάβλητη, να μπορεί να δέχεται αλλαγές και να βελτιώνεται μέσω αυτών.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι αστικών χώρων. Κάποιοι είναι πιο εύκολα προσαρμόσιμοι και «ανοιχτοί» σε μετατροπές. Αυτοί θα μπορούσαν στη διάρκεια των ετών, να χρησιμοποιηθούν με διαφορετική μορφή από αυτή που αρχικά είχαν σχεδιαστεί (αν είχαν). Σε άλλους χώρους πάλι, αυτή η διαδικασία είναι πιο δύσκολη και σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και ακατόρθωτη. Η ιδιότητα του αστικού ιστού να δέχεται πιο εύκολα ή πιο δύσκολα τις μεταβολές, ονομάζεται **Βαθμός Μεταβλητότητας**.

Δ2. Η έννοια της Μεταβλητότητας του Αστικού Ιστού.

Οι υλικές μορφές του αστικού ιστού (τα κτίρια, οι δρόμοι, οι πλατείες, οι χώροι πρασίνου, κλπ), με τη μορφή που τις γνωρίζουμε σήμερα, τις περισσότερες φορές τείνουν να διαρκούν περισσότερο από τους ίδιους τους δημιουργούς τους και τους ανθρώπους στους οποίους απευθύνονται. Αυτό τελικά δημιουργεί μία ποικιλία μορφών, διαφορετικών μεταξύ τους, ιστορικά και μορφολογικά. Χώροι με διαφορετική διάρκεια ζωής συνυπάρχουν πλέον ο ένας κοντά στον άλλο.

Υπάρχει όμως και μια συνεχής τάση της εξελισσόμενης κοινωνίας να επεμβαίνει στις υλικές μορφές και να τις μεταβάλλει, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε εποχής. Αυτή η τάση αναφέρεται αρκετές φορές με τον όρο “αστική προσαρμοστικότητα”. Ο αστικός σχεδιασμός σε αυτή την περίπτωση γίνεται ένα εργαλείο μέσω του οποίου επιδιώκεται η επίτευξη μιας ισορροπίας, μεταξύ της μέχρι τώρα Αστικής Συνέχειας και της τάσης προς αλλαγή και μετατροπή του χώρου.

¹ Λουιζίδη Σοφία, Διπλωματική εργασία “Η φυσιογνωμία και ο πολεοδομικός ιστός του σύγχρονου αστικού χώρου σε σχέση με την εγκληματικότητα και το φόβο του εγκλήματος”, Ε.Μ.Π, Δεκέμβριος 2008, Αθήνα, σελ.13

Τι είναι όμως η έννοια της μεταβλητότητας, που έχει τόσο μεγάλη επίδραση στις μορφές του αστικού ιστού (υλικές και μη), ώστε να έχει τόσο μεγάλη σημασία στην οπτικοακουστική εμπειρία του;

Γενικά, *“Η μεταβλητότητα ως έννοια, είναι η ποιότητα της μη ομοιομορφίας και αναφέρεται σε οντότητες και σε σχέσεις μεταξύ τους. Η μεταβλητότητα ενός χώρου στην αρχιτεκτονική, είναι μια μορφή εξέλιξης και συμπεριλαμβάνει τη δυνατότητα της μεταβολής, της αλλαγής, της απόκλισης από το σύνηθες.”*¹

Στην αστική κλίμακα όμως, που μελετάται στην παρούσα εργασία, η μεταβλητότητα εμφανίζεται με διάφορες μορφές. Μια από αυτές είναι και η λεγόμενη “ελαστικότητα” του αστικού ιστού. Η “ελαστικότητα” στον αστικό ιστό είναι μία ιδιότητα του χώρου που τον κάνει να διατηρεί τη σημασία του (αστική και κοινωνική), για παρατεταμένες χρονικές περιόδους. Αυτό σημαίνει ότι ο χώρος είναι εύκολα προσαρμόσιμος στις συνεχείς αλλαγές της κοινωνίας που αποτελεί την πόλη και χρησιμοποιεί τους χώρους της. Μόνο μέσω της συνεχούς μετατροπής μπορεί ο χώρος να παραμείνει σχετικός με τις ανάγκες της πόλης και των κατοίκων της.

Η ευκολία με την οποία συμβαίνουν οι συνεχείς προσαρμογές αστικών χώρων ονομάζεται **Αστική Μεταβλητότητα**. Υπάρχουν δύο κύριες εκδοχές της Αστικής Μεταβλητότητας (διαφορετικής χρονικής κλίμακας:

1. Η πρώτη εκδοχή σχετίζεται με την κάθε αλλαγή ή προσαρμογή του χώρου στις κοινωνικο-πολιτικές αλλαγές που συμβαίνουν στη διάρκεια του χρόνου και σε μεγάλα χρονικά διαστήματα μεταξύ τους. Μία ιστορική καταγραφή των χρήσεων των κτιρίων από τη στιγμή της δημιουργίας τους, βοηθά στο να καταλάβουμε καλύτερα τις αλλαγές τους αυτές. Μας επιτρέπει επίσης να αντιληφθούμε το αποτέλεσμα της μεταβολής αυτής στον υλικό χώρο και τη μορφή. Για παράδειγμα, η διαπλάτυνση ή το στένεμα ενός δημόσιου δρόμου θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα, ότι υπάρχει αντίστοιχα αυξημένη ή μειωμένη ανάγκη της χρήσης του συγκεκριμένου χώρου για μετακίνηση.
2. Η δεύτερη εκδοχή της αστικής μεταβλητότητας ορίζεται και ως “χωρική μετατροπή”. Χωρικές μετατροπές είναι οι αλλαγές που συμβαίνουν στο αστικό τοπίο, έχουν μικρή χρονική διάρκεια και μπορούν να επαναληφθούν πολλές φορές την ίδια ημέρα. Οι δημόσιοι χώροι που δίνουν τη δυνατότητα για τέτοιες μετατροπές, παραμένουν ενεργοί καθόλη τη διάρκεια της ημέρας, ικανοποιώντας μία ποικιλία αναγκών για ποικίλους χρήστες. Για να μείνουν οι αυτοί χώροι ζωντανοί, οφείλουν να προσφέρουν πολλαπλές χρήσεις, έτσι ώστε να ενισχύσουν την συμμετοχή των πολιτών στις δημόσιες δραστηριότητες.

¹www.cy-arch.com, Ηλεκτρονικό άρθρο, “Η Μεταβλητότητα του Χώρου”, (2015), 1η παράγραφος

Η Αστική Μεταβλητότητα αποτελεί μία ιδιότητα που μπορεί να συσχετισθεί με τις έννοιες της Ανάγνωσης και της Φαινομενολογίας του Αστικού Ιστού, όπως ήδη αναλύθηκαν θεωρητικά στο Κεφάλαιο Α', της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι, η Μεταβλητότητα είναι ένα χαρακτηριστικό που βοηθά τον αστικό ιστό στο να δεχθεί ευκολότερα μεταβολές, να διατηρήσει τη συνέχεια του και τελικά να βελτιώσει τη βιωματική εμπειρία του παρατηρητή.

“Αρκετοί αρχιτέκτονες έχουν, εδώ και καιρό, φανταστεί ένα κτιριακό περιβάλλον, που θα είναι ριζικά δυναμικό. Φορητά κτίσματα, συρόμενα καλύματα, κινητές όψεις και χώροι που αλλάζουν: αυτές οι μεταβαλλόμενες κατασκευές, έχουν γίνει πλέον κομμάτι του λεξικού των αρχιτεκτονικών δυνατοτήτων. Το θεωρητικό ενδιαφέρον είναι έντονο, αλλά δυστυχώς δεν υπάρχουν αρκετά παραδείγματα πραγματικά δυναμικών κτιρίων. Κατ’ αναλογία, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός παραμένει συγκεντρωμένος στο να αναπτύσσει αντικείμενα, που είναι κατ’ ουσίαν στατικά.”¹

“Ένα κτίριο με προσαρμοστικότητα και ευελιξία έχει μελετηθεί έτσι ώστε να αλλάζει με την πάροδο του χρόνου και να ικανοποιεί κάθε φορά διαφορετικές ανάγκες, ανάλογες της κάθε χρονικής περιόδου. Δυστυχώς όμως, τα περισσότερα δημόσια κτίρια, οι ανοιχτοί χώροι και τα σημεία ενδιαφέροντος μιας πόλης, σχεδιάζονται με μνημειακή λογική ως “πλήρη” και στιβαρά, που προορίζονται να μείνουν για πάντα ίδια. Το γεγονός ότι μία μελλοντική επέμβαση σε ένα κτίριο είναι απαραίτητη, συνήθως δεν προβλέπεται από τους σχεδιαστές. Πολύ συχνά τα μνημειακά και πολιτιστικά κτίρια παραμένουν κενά μέσα από τις συνεχόμενες αλλαγές στη δομή του αστικού ιστού. Η πάυση της χρήσης των κτισμάτων δυστυχώς οδηγεί στην παρακμή τους και τελικά στην κατεδάφισή τους, αφού η δημιουργία νέων κτιρίων έχει καταντήσει φθηνότερη και ευκολότερη από την αποκατάσταση και επανάχρησή τους.”²

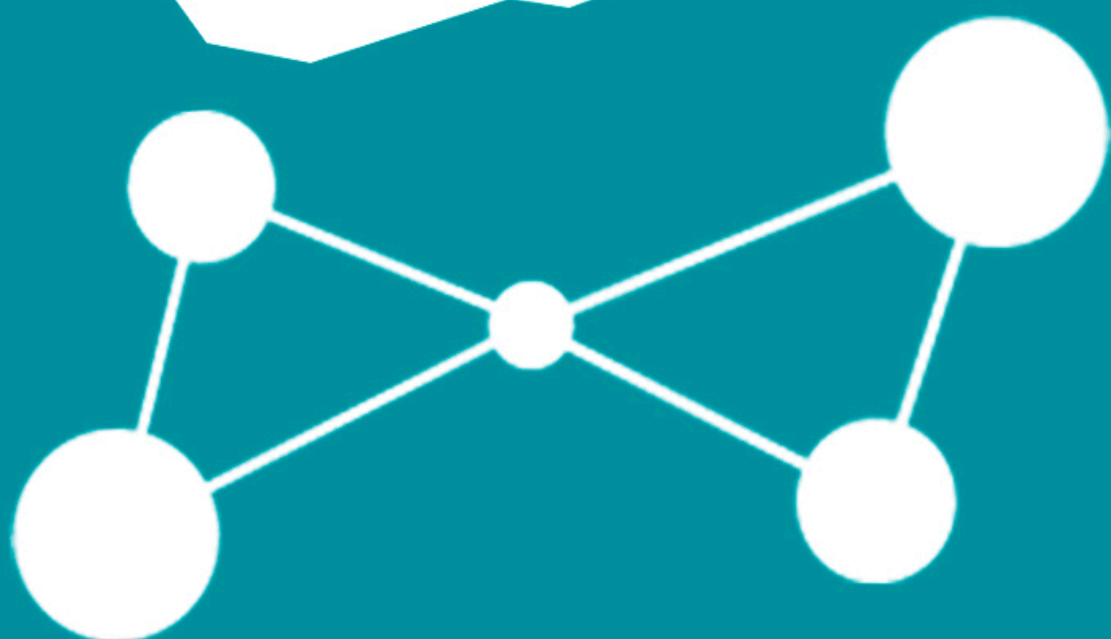
Η αστική μεταβλητότητα, είναι ένα εργαλείο σχεδιασμού, που μπορεί να αποτρέψει την εμφάνιση νέων αστικών κενών και επίσης, σε μικρότερη κλίμακα, μπορεί να παρατείνει τη διάρκεια ζωής ορισμένων κτισμάτων μέσω της επανάχρησής τους. Ακόμα, επειδή πλέον υπάρχουν αρκετά κτίσματα αλλά και χώροι με λειτουργίες που οι ανάγκες τους μπορεί να διαφέρουν στη διάρκεια του χρόνου, η ύπαρξη της μεταβλητότητας μπορεί να τα καταστήσει ακόμα πιο λειτουργικά και ευκολότερα στη χρήση τους. Τέλος, η δυνατότητα μεταβολής ενός χώρου ή ενός κελύφους περιστασιακά, μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη “αντιμετώπιση” των καιρικών φαινομένων και ίσως και στη βέλτιστη εκμετάλλευση φυσικών πηγών ενέργειας όπως είναι ο άνεμος και ο ήλιος.

¹ <http://www.gsd.harvard.edu>, Ηλεκτρονικό άρθρο, Chuck Hoberman & Nathan King, *Transformable Design Methods*, 1η παράγραφος

² <http://spacing.ca/national/2014/11/05/spacial-continuity-urban-realm>, Greg Winsance-Smith, Ηλεκτρονικό άρθρο, “*Spatial Continuity In The Urban Realm*”, 5 November 2014, Ελεύθερη μετάφραση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ (ΠΑΡΑΛΙΑ ΚΟΥΜΠΕ)

Η ανάλυση του αστικού ιστού είναι μία διαδικασία απαραίτητη για τη βαθύτερη κατανόηση του. Αυτή με τη σειρά της, βοηθάει στο να αντιληφθούμε τον τρόπο λειτουργίας του, να εντοπίσουμε τυχόν προβλήματα ή προβληματικές παραμέτρους που μπορεί να έχει και τέλος, να προτείνουμε λύσεις που αποσκοπούν σε μελλοντική βελτίωσή του.

Μέχρι τώρα έχουν παρουσιαστεί πολλών ειδών αστικές αναλύσεις, διαφορετικής κλίμακας και με διαφορετικούς παράγοντες ανάλυσης κάθε φορά. Αυτό που έχει τη μεγαλύτερη σημασία όμως, είναι το πώς ο ίδιος ο παρατηρητής αντιλαμβάνεται και κατανοεί τον αστικό ιστό, και το τι συναιθήματα του προκαλούνται, κατά την περιπλάνησή του σε αυτόν.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, ο παρατηρητής αντιλαμβάνεται τον αστικό ιστό γύρω του μέσω των αισθήσεων. Οι δύο σημαντικότερες από τις αισθήσεις, η όραση και η ακοή, συλλέγουν στοιχεία του περιβάλλοντος και μέσω του εγκεφάλου και των βιωμάτων του κάθε ατόμου, επεξεργάζονται και τελικά οδηγούν σε έναν χαρακτηρισμό της πόλης. Ο περιπλανητής είναι αυτός που θα χαρακτηρίσει τον αστικό ιστό ως ενδιαφέρον, ευανάγνωστο, ασφαλή, αποκρουστικό, πολύπλοκο ή βαρετό κλπ.

Στα τέσσερα παραπάνω κεφάλαια της παρούσας ερευνητικής εργασίας, αναλύθηκαν θεωρητικοί παράγοντες, όπως η Ανάγνωση του Αστικού Ιστού (από την Οπτική και την Ακουστική σκοπιά), Φαινομενολογικά Χαρακτηριστικά του, πιθανά Σημεία Ενδιαφέροντος-Αναφοράς που περιέχει, Μεταβολές που συμβαίνουν σε αυτόν και ο Βαθμός της Μεταβλητοτήτάς του.

Το βασικό κομμάτι όμως της εργασίας, περιλαμβάνει μια προσπάθεια εφαρμογής αστικής ανάλυσης, σε μια πραγματική περιοχή της πόλης του Ρεθύμνου. Η ανάλυση θα γίνει με βάση τα οπτικά και τα ηχητικά ερεθίσματα που λαμβάνει ο κάθε παρατηρητής, όταν βρίσκεται στο επιλεγμένο κομμάτι της πόλης, τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση της βιωματικής του εμπειρίας. Θεωρούμε εξίσου σημαντικά και τα δύο αυτά είδη ερεθισμάτων για την αξιολόγηση του αστικού ιστού.

Μία ανάλυση που θα επικεντρώνεται ταυτόχρονα σε οπτικά και ηχητικά δεδομένα, μπορεί να εξάγει αποτελέσματα, που αν συσχετιστούν μεταξύ τους, μπορούν να οδηγήσουν ευκολότερα και ακριβέστερα στον χαρακτηρισμό της πόλης, από τη βιωματική σκοπιά του παρατηρητή. Μπορούν να οδηγήσουν σε απαντήσεις που θα σχετίζονται με ψυχολογικές πλέον έννοιες, που βρίσκονται πιο κοντά στην κλίμακα του ανθρώπου.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η περιοχή μελέτης που επιλέχθηκε είναι η οδός Αν. Σταμαθίουδάκη στην παραλία του Κουμπέ Ρεθύμνου. Πιο συγκεκριμένα, μελετάται το τμήμα της οδού από την διαστάυρωση της με τη Λεωφόρο Εμμανουήλ Κεφαλλογιάννη στα ανατολικά, μέχρι την εξοδο που οδηγεί στον κόμβο Ατσιποπούλου στα δυτικά. Το μήκος της περιοχής μελέτης ανέρχεται στα 1500 μέτρα.

E1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ευρύτερη περιοχή του Κουμπέ πήρε το όνομά της κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας, από την ομώνυμη υπερυψωμένη ημικυκλική κατασκευή που στεγαζόταν με θόλο (Τρούμπα). Η κατασκευή λειτουργούσε ήδη από τα Ενετικά χρόνια σαν δεξαμενή νερού και συνδεόταν με το τότε ενετικό υδραγωγείο. Από το 1892 την δεξαμενή, αναβάθμισαν οι Τούρκοι με την προσθήκη μεταλλικών σωληνώσεων και ενισχύσεων.

Στον Κουμπέ μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα εργάζονταν νερουλάδες που μετέφεραν το δροσερό νερό της δεξαμενής σε σημεία της πόλης. Η περιοχή, μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, αποτέλεσε σημείο έντονου θρησκευτικού χαρακτήρα, με πολυάριθμους ναούς και μονές να εμφανίζονται. Σημαντικοί ναοί οι οποίοι λειτουργούν μέχρι και σήμερα είναι: η Αγία Κυριακή, η Αγία Φωτιά (σημερινή Αγία Φωτεινή), ο Άγιος Αντώνιος (σήμερα σπηλαιώδης ναός), ο Άγιος Ιωάννης Ερημίτης (σημερινή Μονή Μεταμόρφωσης Σωτήρα), ο Άγιος Λάζαρος και ο Άγιος Σπυρίδων.

Η περιοχή μέχρι και το τρίτο τέταρτο του 20ου αιώνα αποτελούσε σημείο αναψυχής για περίπατο, κολύμβηση και μαθητικές εκδρομές. Στο τμήμα αυτό της πόλης υπήρξαν, μέχρι τα μέσα περίπου του 20ου αιώνα, πολυάριθμα καφενεία, όπως των Δαλέντζα, Κουτσοουράκη και Ρουσάκη.

Με τον ερχομό της βιομηχανικής επανάστασης στην Ελλάδα στις αρχές του 20ου αιώνα, έκαναν την εμφάνισή τους στον Κουμπέ αρκετές βιοτεχνίες. Συνολικά υπήρξαν 32 εργοστάσια, πολλών ειδών, με τα περισσότερα να είναι βυρσοδεψία, σαπωνοποιεία και πυρηνελαιουργεία. Σταδιακά, μέχρι το τέλος του αιώνα, οι βιοτεχνίες άρχισαν να εγκαταλείπονται. Τελικά άφησαν πίσω τους ως απομεινάρια, δύο ψηλές καμινάδες και ελάχιστα ετοιμόρροπα βιομηχανικά κτίσματα.

Στα τελευταία χρόνια του 20ου αιώνα και πλέον στις αρχές του 21ου, η περιοχή του Κουμπέ και η οδός Σταμαθίουδάκη αποτελούν σημείο εξόδου και εισόδου της πόλης του Ρεθύμνου. Στα ανατολικά η περιοχή αποτελείται κυρίως από κατοικίες και χώρους εμπορικής δραστηριότητας κατά μήκος του κεντρικού δρόμου. Περίπου στα μέσα της οδού, αρχίζουν να εμφανίζονται τα εγκαταλελειμένα βιομηχανικά κτίρια και οι

καμινάδες που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Στον χώρο δίπλα από τη δυτικότερη καμινάδα, λειτουργούν, μόνο για κάποιους καλοκαιρινούς μήνες, χώροι ψυχαγωγίας ως “λουνα πάρκ” ή “τσίρκο”. Πλέον το σημείο εκείνο έχει κατοικηθεί από πληθυσμούς αθίγγανων, σε πρόχειρα καταλύματα και στα ήδη υπάρχοντα ετοιμόρροπα κτίρια. Ανάμεσα στις δύο καμινάδες υπάρχουν μερικά σημεία που σχετίζονται εντονότερα με την φύση και την θάλασσα. Τα σημεία εκείνα, παραμένουν τα μόνα στα οποία ο περιπλανητής μπορεί να ασχοληθεί με δραστηριότητες περιπάτου και κολύμβησης, σε μικρότερο βέβαια βαθμό από ότι παλαιότερα. Κατά μήκος όλης της οδού υπάρχουν ιεροί ναοί, όπως αναφέρθηκαν προηγουμένως, με κυριότερο και πιο εμφανή, τον Ναό της Αγίας Φωτεινής. Στο δυτικό τμήμα της οδού αρχίζουν να εμφανίζονται, εκτός της λειτουργίας του εμπορίου, και κτίρια αναψυχής, τουριστικού ενδιαφέροντος και καταλύματα.

ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Μέσω της σύντομης ιστορικής αναδρομής που έγινε παραπάνω για την οδό Σταμαθίουδάκη και τον Κουμπέ, μπορούμε να αντλήσουμε συμπεράσματα για το χαρακτήρα και τις χρήσεις που υπήρξαν στην περιοχή αυτή, στην διάρκεια πολλών ετών. Θα παρατηρήσουμε ότι με την πάροδο των χρόνων, συνέβησαν στο τμήμα αυτό του αστικού ιστού, κάποιες μεταβολές όσο αναφορά κυρίως τις λειτουργίες της περιοχής και εν τέλει του γενικότερου χαρακτήρα της.

Αυτό που μας ενδιαφέρει περισσότερο στην συγκεκριμένη εργασία, και μπορούμε να αντλήσουμε από την σύντομη ιστορική αναδρομή, είναι να αναζητήσουμε εκείνες τις αστικές μεταβολές μεγάλης χρονικής κλίμακας, που συνέβησαν στην περιοχή μελέτης μας και μπορεί να βιώσει μέσω των αισθήσεών του ο παρατηρητής, στο παρόν.

Οι σημαντικότερες μακροχρόνιες αλλαγές που έγιναν στην περιοχή του Κουμπέ είναι οι παρακάτω:

- **Αλλαγή του συνόλου των λειτουργιών στην περιοχή σε πολλές από τις ιστορικές φάσεις της.**

Πιο συγκεκριμένα η περιοχή:

1. Ξεκίνησε ως πηγή πόσιμου νερού στην Ενετοκρατία και την Τουρκοκρατία.
2. Αργότερα με την Απελευθέρωση του 1898, έγινε περιοχή με θρησκευτικό χαρακτήρα και σημεία αναψυχής.
3. Με τον ερχομό της βιομηχανικής επανάστασης, έγινε βιοτεχνική περιοχή.
4. Τελικά σήμερα αποτελεί σημείο κυρίως εμπορικού, ψυχαγωγικού και τουριστικού χαρακτήρα.

Οι παραπάνω μεταβολές στις χρήσεις της περιοχής, βιώθηκαν από τον παρατηρητή, κυρίως μέσα από τα κτιριακά ίχνη που έμειναν να στέκουν μέχρι σήμερα. Η ύπαρξη των παλαιών εργοστασίων και των καμινάδων που φαίνονται κατά μήκος της οδού, οδηγεί τον παρατηρητή στο να αντιληφθεί ότι η περιοχή αυτή χρησιμοποιούνταν από βιοτεχνίες και εργοστάσια, που πλέον έχουν εγκαταληφθεί. Οι παλιές εκκλησίες που στέκουν ακόμη, δείχνουν στον περιπλανητή ότι παλαιότερα η περιοχή άλλαξε χαρακτήρα μέσω της θρησκείας.

- **Μεταβολή του κτιριακού όγκου και της μορφολογίας του.**
Μέσω της αστικής διάχυσης και της αύξησης του πληθυσμού της πόλης, ο κτιριακός όγκος της περιοχής αυξήθηκε και τελικά ενώθηκε με τον κύριο αστικό ιστό του Ρεθύμνου. Επίσης άλλαξαν οι μορφές και οι τύποι των κτισμάτων. Πιο συγκεκριμένα:

1. Αρχικά υπήρχαν ελάχιστα κτίσματα, κυρίως ναοί και βοηθητικά κτίρια.
2. Αργότερα εμφανίστηκαν εργοστάσια και αποθήκες βιομηχανικού χαρακτήρα.
3. Στη σημερινή εποχή παρατηρούμε την εμφάνιση πολυάριθμων πολυκατοικιών και σύγχρονων εμπορικών κτισμάτων. Επίσης έχουμε την εμφάνιση ξενοδοχείων και εστιατορίων, φιλοξενούμενα σε παλαιότερα νεοκλασσικά κτίσματα από τις αρχές του 20ου αιώνα.

Ο σημερινός παρατηρητής μπορεί να βιώσει αυτές τις μεταβολές στον κτιριακό όγκο, μέσω της αστικής συνέχειας ή ασυνέχειας που έχει προκύψει στην περιοχή. Σήμερα εμφανίζονται κατά μήκος της οδού, πολλοί διαφορετικοί τύποι κτιρίων, κοντά ο ένας με τον άλλο, ή μεγάλα αστικά κενά που πλέον δεν χρησιμοποιούνται και περιέχουν εγκαταλελειμμένα κελύφη. Λόγω αυτής της ύπαρξης πολλάπλών μορφολογιών στα κτίρια ο παρατηρητής πολλές φορές βιώνει μία δυσκολία στον προσανατολισμό. Επίσης τα μεγάλα αστικά κενά που διακόπτουν τη συνέχεια του κτιριακού όγκου, προδίδουν στην περιοχή ένα αίσθημα εγκατάλειψης κάποιων από τα σημεία της.

- **Αλλαγές στην κοινωνική διάρθρωση της περιοχής.**
Με το πέρασμα των χρόνων εμφανίστηκαν στον Κουμπέ κάτοικοι από διάφορες κοινωνικές τάξεις. Πιο συγκεκριμένα:

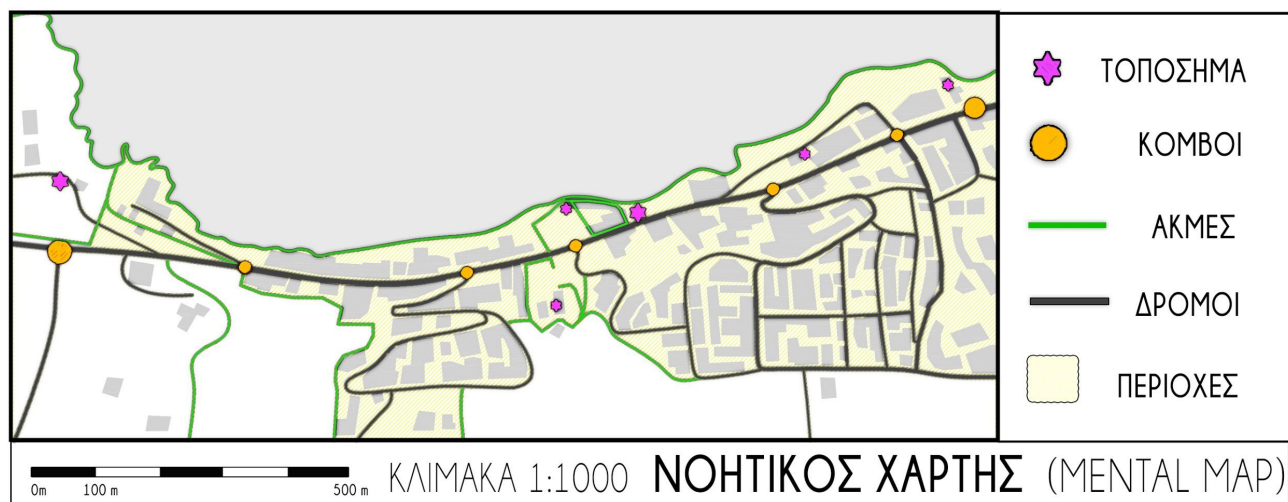
1. Αρχικά στην περιοχή υπήρξαν οι Ενετοί και οι Τούρκοι κατακτητές, κυρίως έμποροι και νερουλάδες.
2. Αφού η Κρήτη απελευθερώθηκε, εμφανίστηκαν κάτοικοι μεσαίας κοινωνικής τάξης για αναψυχή και άνθρωποι του κλήρου όπως ιερείς ή μοναχοί.
3. Στις αρχές του 20ου αιώνα η περιοχή χρησιμοποιήθηκε από εργάτες και ιδιοκτήτες εργοστασίων. Κάτοικοι της πόλης αλλά και από τα κοντινά χωριά του Ατσιποπούλου και του Πρινέ εργάστηκαν σε αυτά.

4. Σήμερα ο Κουμπές φιλοξενεί κατοίκους κυρίως με χαμηλά και μεσαία εισοδήματα. Στα εγκαταλελειμένα εργοστάσια, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, πλέον διαμένουν πληθυσμοί Ρομά. Τέλος υπάρχουν άτομα που ασχολούνται με το εμπόριο, την αναψυχή και τον τουρισμό. Τους καλοκαιρινούς μήνες, εμφανίζονται και κάποιοι επισκέπτες που διαμένουν στα τουριστικά καταλύματα.

Η ύπαρξη πολλών διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, κάνει την περιοχή να φαίνεται στο μυαλό του παρατηρητή, ως υποβαθμισμένη σε σχέση με άλλες περιοχές της πόλης. Το καλοκαίρι, ο περιπλανητής βιώνει αυτήν την περιοχή με διαφορετικό τρόπο, λόγω της περιστασιακής αύξησης του πληθυσμού μέσω της ύπαρξης των επισκεπτών.

E2. ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η Οπτική Ανάλυση της περιοχής. Σε αυτή τη φάση, θα παρουσιαστούν, μέσω διαγραμμάτων, επιμέρους στοιχεία της περιοχής τα οποία αντιλαμβάνεται ένας παρατηρητής μέσω της όρασής του.

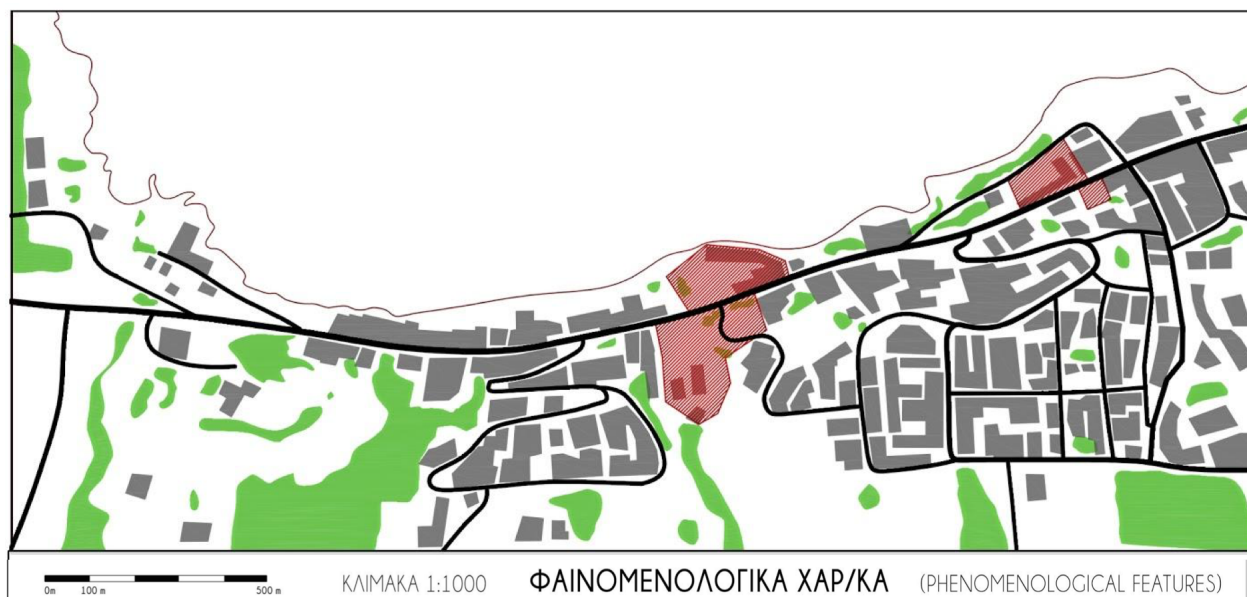

ΝΟΗΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Το πρώτο βήμα μετά την Ιστορική Αναδρομή, ήταν η δημιουργία του Νοητικού Χάρτη της περιοχής σύμφωνα με τα πέντε βασικά στοιχεία του αστικού ιστού που παρουσίασε ο Kevin Lynch. Από τον χάρτη αυτό προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Ο κεντρικός δρόμος (οδός Σταμαθίουδάκη), αποτελεί τον κυριότερο άξονα αναφοράς της περιοχής μελέτης μας. Διαχωρίζει την περιοχή σε δύο τμήματα, το βόρειο που σχετίζεται περισσότερο με το παραλιακό μέτωπο και το νότιο το οποίο σχετίζεται κυρίως με τις λειτουργίες της κατοικίας και του εμπορίου. Λόγω αυτού, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, ότι ο συγκεκριμένος δρόμος, αποτελεί και μία “ακμή” για την περιοχή του Κουμπέ. Τον ισχυρισμό αυτό ενισχύει το γεγονός, ότι η οδός χαρακτηρίζεται ως μεσαίας, προς ταχείας κυκλοφορίας, με αρκετή κίνηση, ιδιαίτερα τις πρωινές ώρες της ημέρας.
2. Παρατηρούμε ότι η ύπαρξη κόμβων και σημείων απόφασης της μετέπειτα πορείας μας, μειώνεται όσο προχωράμε προς τα δυτικά. Αυτό συμβαίνει διότι η περιοχή μελέτης μας αποτελεί το δυτικό όριο της πόλης του Ρεθύμνου. Το γεγονός αυτό παρατηρείται καλύτερα και στον χάρτη, όπου βλέπουμε ότι πολλά κομμάτια του οδικού δικτύου (σε συνεργασία και με αρκετές ακμές του φυσικού τοπίου), οριοθετούν την πόλη προς τα νότια και τα δυτικά.
3. Παρατηρούμε ότι στην περιοχή εμφανίζονται πολλά τοπόσημα. Αυτά είναι κυρίως ιεροί ναοί (οι οποίοι αναφέρονται στην ιστορική αναδρομή) και εγκαταλελειμμένα εργοστασιακά κελύφη και καμινάδες. Τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στο κεντρικό τμήμα της οδού και πλαισιώνονται από φυσικά όρια, όπως το θαλάσσιο μέτωπο και το ρέμα στα νότια, όπως επίσης και από κάποιες τεχνητές ακμές της πόλης.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Από το παραπάνω φαινομενολογικό διάγραμμα, καταλήγουμε σε συμπεράσματα που έχουν σχέση με έννοιες όπως η αστική συνέχεια και το αστικό κενό. Πιο συγκεκριμένα παρατηρούμε ότι:

1. Η κεντρική οδός Σταμαθιουδάκη, αποτελεί έναν συνεχή άξονα κίνησης. Εκατέρωθεν αυτού, αρχίζει να αναπτύσσεται, από τα δυτικά προς τα ανατολικά, ο αστικός ιστός. Καθώς ο παρατηρητής εισέρχεται από τα δυτικά στην πόλη, παρατηρεί μία περιοχή μη αστικού χαρακτήρα. Αυτή χαρακτηρίζεται από σημειακά, μικρότερα κτίσματα, αδόμητους χώρους και χώρους φυσικού ελεύθερου πρασίνου.

2. Στη συνέχεια της πορείας προς τα ανατολικά, ο κτιριακός όγκος αρχίζει να αυξάνεται και να αποκτά αστικό χαρακτήρα. Αρχίζουν να εμφανίζονται συνεχή μέτωπα κτιριακού όγκου, πολυόροφα κτίρια και λιγότερες περιοχές πρασίνου. Η οπτική συνέχεια του κτιριακού μετώπου κυριαρχεί καθόλο το μήκος της οδού και διασπάται μόνο στα δύο κενά σημεία και σε κάποιους μικρότερους χώρους πρασίνου, που φαίνονται στο διάγραμμα.
3. Τα δύο αυτά κενά σημεία, αποτελούν περιοχές που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως Αστικά Κενά, όπως αναλύθηκε στο υποκεφάλαιο Α3.2. Το δυτικότερο αστικό κενό (Οικόπεδο πρώην εργοστασίου Καψαλιανού και βόρειο παραλιακό μέτωπο), βρίσκεται στο μέσον της οδού, έχει αρκετά μεγάλο εμβαδόν και περιέχει 3 τοπώσημα της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα περιέχει τον Ιερό Ναό της Αγίας Φωτεινής, την μία από τις δύο βιομηχανικές καμινάδες και το σύνολο των εγκαταλελειμμένων εργοστασιακών κελυφών. Αυτή η περιοχή αποτελεί νευραλγικό σημείο για τον Κουμπέ καθώς, εκτός από το ότι διακόπτει απότομα την αστική συνέχεια του, διαφοροποιείται και από την υπόλοιπη περιοχή όσο αναφορά τον χαρακτήρα της.

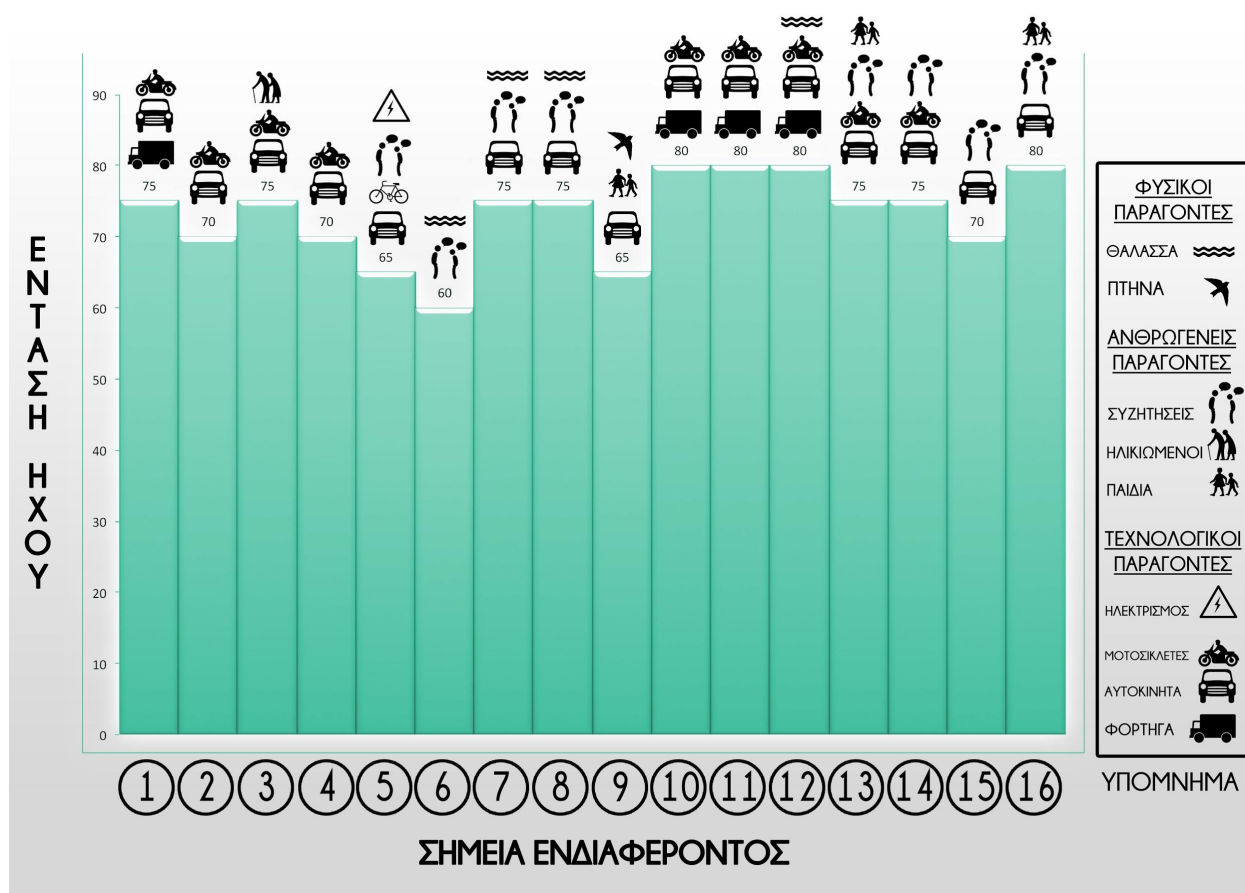
Ε3.ΟΠΤΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Στη φάση αυτή της ανάλυσης μας, πραγματοποιήθηκε περιήγηση στην περιοχή μελέτης από τρεις διαφορετικού τύπου παρατηρητές (μόνιμος κάτοικος, περιστασιακός κάτοικος, επισκέπτης, όπως αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο Α4). Μέσα από αυτήν την περιήγηση εντοπίστηκαν 16 Σημεία Ενδιαφέροντος-Αναφοράς, κοινώς αποδεκτά για όλους τους παρατηρητές. Στο κάθε σημείο πραγματοποιήθηκε, αρχικά, μία φωτογραφική τεκμηρίωση. Στη συνέχεια, ελήφθησαν ηχητικά δεδομένα από τα σημεία μελέτης και κατηγοριοποιήθηκαν με βάση την πηγή τους. Η περιήγηση ολοκληρώθηκε με την καταγραφή και την αιτιολόγηση της επιλογής του κάθε σημείου αναφοράς.

Τέλος, μέσα από ένα ερωτηματολόγιο που σχετίζεται με 7 ψυχολογικούς πλέον χαρακτηρισμούς ανά ζεύγος, (ηρεμία-ταραχή, άνεση-δυσφορία, ενδιαφέρον-πλήξη, φυσικό-τεχνητό, ευχάριστο-δυσάρεστο, ησυχία-φασαρία, ασφάλεια-φοβος), πραγματοποιήθηκε και η επιμέρους Αξιολόγηση του κάθε σημείου, με βάση οπτικά, αλλά και ακουστικά χαρακτηριστικά.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΝΤΑΣΗΣ ΗΧΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΥΤΩΝ (DB)

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 1
ΠΕΤΡΙΝΟ ΟΙΚΗΜΑ

ΣΧΟΛΙΑ

Το πέτρινο αυτό οίκημα αποτελεί το πρώτο σημείο ενδιαφέροντος της περιήγησής μας, διότι βρίσκεται στην αρχή της οδού και είναι από τα μοναδικά πέτρινα κτίσματα της περιοχής μελέτης μας. Ενδιαφέρουσα, επίσης, είναι και η εμπορική του λειτουργία, η οποία μεταβάλλει το αστικό τοπίο με έπιπλα και κεντητά χαλια να εμφανίζονται στον εξωτερικό του χώρο, ορισμένες ώρες της ημέρας.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Οι ηχοί προέρχονται κυρίως από οχήματα παντός τύπου, μιας και το σημείο αυτό βρίσκεται κοντά στον κόμβο που οδηγεί στον σταθμό των ΚΤΕΛ του Ρεθύμνου και στην δυτική ακτή του φρουρίου της Φορτέτζας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
		2		2			
3	3		4		4	3	3,50
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΘΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 2
ΣΗΜΕΙΟ ΘΕΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΣΧΟΛΙΑ

Το σημείο αυτό δίνει στον παρατηρητή την πρώτη δυνατότητα για θέαση προς την θάλασσα. Είναι μία ευχάριστη αλλαγή στην συνέχεια της οδού, που τον βοηθά να αντιληφθεί ότι βρίσκεται τελικά κοντά στην ακτή.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 70dB. Ενώ ο παρατηρητής βλέπει την θάλασσα, δεν μπορεί να ακούσει καθαρά τον ήχο της, λόγω της κίνησης των οχημάτων που συνεχίζει να υπάρχει στην περιοχή.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	1	2	1	1	2	1	1,29
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΘΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 3
ΕΜΠΟΔΙΟ ΣΥΝΕΧΙΣΙΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΟΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ

ΣΧΟΛΙΑ

Το σημείο αυτό προξενεί το αρνητικό κυρίως ενδιαφέρον του παρατηρητή, λόγω του εμποδίου που δημιουργείται στο πεζοδρόμιο από τον όγκο ενός κτίσματος που βρίσκεται εκεί. Η διακοπή της πορείας και το στένεμα του πεζοδρομίου, προκαλούν μια ταραχή και μια μείωση του αισθήματος της ασφάλειας στον πεζό παρατηρητή. Εδώ νιώθει ότι κινδυνεύει περισσότερο από τα διερχόμενα οχήματα.

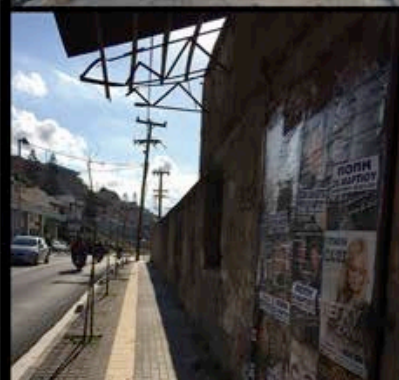
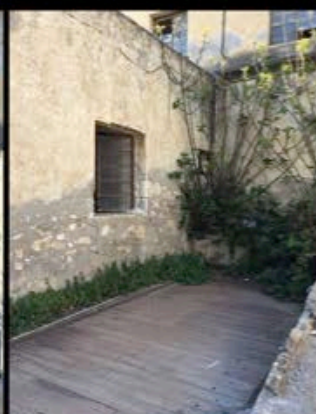
ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Πέραν των ήδη αρκετών οχημάτων, αρχίζουν πλέον να ακούγονται και κάποιοι πεζοί, κυρίως ηλικιωμένοι κάτοικοι της περιοχής.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
		3					
3	5		5	5	5	5	4,71
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΙΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 4
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΙΧΟΣ
ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΕΝΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΑ

Ο εξωτερικός τοίχος του πρώτου εγκαταλελειμένου εργοστασίου που βρίσκεται στην περιοχή, αποτελεί ένα καίριο σημείο αναφοράς για τον παρατηρητή. Είναι ένα κατάλοιπο παλαιότερης εποχής με διαφορετική μορφολογία από τα γύρω κτίσματα. Το ύψος του τοίχου εμποδίζει την οπτική προς το εσωτερικού της παλαιάς βιοτεχνικής εγκατάστασης.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 70dB. Τα οχήματα συνεχίζουν να ακούγονται έντονα, λόγω της μικρης απόστασης του ψηλού τοίχου από το οδόστρωμα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
		2					
4	5		4	4	4	4	3,86
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΙΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 5
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΜΙΝΑΔΑ ΚΑΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΑΛΑΙΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΑ

Μετά από τον εξωτερικό τοίχο, εμφανίζεται ένα ενδιαφέρον σημείο από το οποίο ο περιπλανητής μπορεί να δει την παλιά εργοστασιακή καμινάδα και το εσωτερικό του πρώην βιομηχανικού χώρου. Το σημείο πλέον αποτελεί ένα αστικό κενό, που δίνει το αίσθημα της εγκατάλειψης, αλλά ταυτόχρονα προξενεί το ενδιαφέρον. Αποτελεί ένα στοιχείο της περιοχής που βοηθά τον προσανατολισμό, αφού διαφέρει από τα γύρω κτίσματα και κυριαρχεί στην οπτική του κάθε περιπατητή.

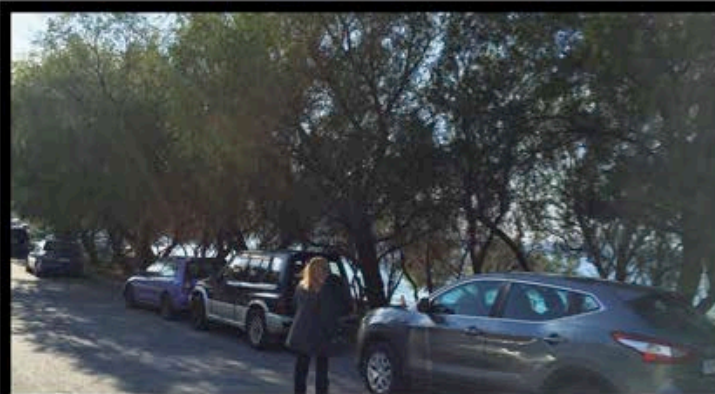
ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 65dB. Λόγω της μεγαλύτερης απόστασης από το δρόμο, σε σχέση με τα υπόλοιπα σημεία ενδιαφέροντος, στον χώρο αυτό τα οχήματα ακούγονται λιγότερο. Ομιλίες και ήχοι από ποδήλατα εμφανίζονται στο ηχοτοπίο. Τέλος ακούγονται και θόρυβοι από ηλεκτρικό ρεύμα, πιθανόν ερχόμενοι από τα φθαρμένα καλώδια των στύλων στο σημείο αυτό.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1		1		1			2,14
	3		3		3	3	
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 6
ΧΩΡΟΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ

ΣΧΟΛΙΑ

Το μοναδικό σημείο αστικού πρασίνου της περιοχής αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα σημεία αναφοράς για τους παρατηρητές. Εδώ οι πεζοί μπορούν με άνεση να περπατήσουν ανάμεσα στα δέντρα και να κατέβουν μέχρι την ακτή. Η θέα προς την θάλασσα είναι ελεύθερη και το αίσθημα της αφάλειας και της ηρεμίας αρχίζει να κυριεύει τον περιπλανητή.

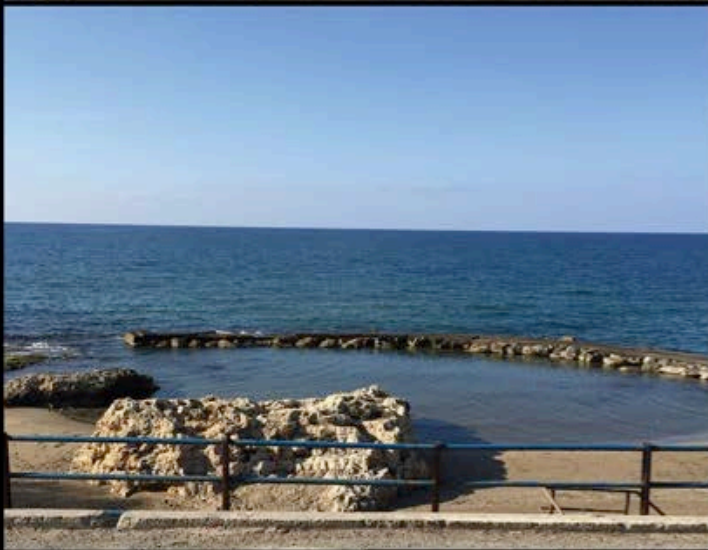
ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 60dB. Η απόσταση από το δρόμο και η έντονη φύτευση, εμποδίζουν τους ήχους από τα οχήματα να κυριαρχήσουν στο ηχοτοπίο. Ομιλίες από πεζούς που κάνουν την βόλτα τους ακούγονται διαρκώς. Ήχοι από το φυσικό τοπίο και ιδιαίτερα από την θάλασσα και τον άνεμο, ακούγονται καθαρότερα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	1	1	1	1	1	2	1,33
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 7
“ΚΟΛΥΜΠΑ”
ΧΩΡΟΣ ΚΟΛΥΜΒΗΣΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Συνεχίζοντας την πορεία προς τα δυτικά, εμφανίζεται ένα σημείο ενδιαφέροντος, που σχετίζεται με την θάλασσα. Είναι ένας χώρος που από το παρελθόν αποτελούσε πόλο έλξης για τους παρατηρητές, που εδώ μπορούν ασχοληθούν με δραστηριότητες κολύμβησης, ιδιαίτερα του καλοκαιρινούς μήνες. Επίσης αποτελεί σημείο θέασης της δυτικής πλευράς του Ρεθύμνου και του φρουρίου της Φορτέτζας.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Οι περισσότεροι ήχοι προέρχονται από τα οχήματα και τις ανθρώπινες ομιλίες, μιας και το μέρος αυτό έχει συχνά κόσμο που κάνει την βόλτα του ή κολυμπά. Οι ήχοι των κυμάτων της θάλασσας είναι πιο έντονοι και ο χώρος αποπνέει μία φυσικότητα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	1	1	1	1		2	1,43
					3		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΙΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 8
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΑΓΙΑΣ ΦΩΤΕΙΝΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Ένα από τα σημαντικότερα σημεία αναφοράς της περιοχής, ιδιαίτερα για τους μόνιμους κατοίκους του Ρεθύμνου, αποτελεί και ο Ιερός Ναός της Αγίας Φωτεινής. Είναι χώρος συνάθροισης πολιτών, που ασχολούνται με θρησκευτικές κυρίως δραστηριότητες. Αν και το σημείο είναι αρκετά αναγνωρίσιμο και λειτουργεί ως τοπόσημο για τον Κουμπέ, υπάρχουν μέρες, που σε αυτό εμφανίζονται ζητιάνοι, κυρίως από τους πληθυσμούς αθίγγανων που κατοικούν στη γύρω περιοχή. Δυστυχώς για ορισμένους παρατηρητές αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει σε ταραχή και ανασφάλεια. Δεν πάυει όμως να αποτελεί έναν ιερό χώρο που για πολλούς, αντικατοπτρίζει το έντονο θρησκευτικό παρελθόν της περιοχής.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Ο χώρος γεμίζει από κόσμο, ιδιαίτερα της ημέρας που υπάρχει κάποια θρησκευτική εορτή και οι ήχοι προέρχονται από διαλόγους, φωνές και οχήματα. Πολλές φορές αυτοί οι ήχοι είναι έντονοι έως και θορυβώδης και μπορεί να προκαλέσουν δυσφορία στον περιπλανητή.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
		3					
4	4			4		4	4,14
			5		5		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΙΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΧΟΛΙΑ

Δυτικά από τον Ναό της Αγίας Φωτεινής, βρίσκεται ίσως το χαρακτηριστικότερο σημείο ενδιαφέροντος της περιοχής του Κουμπέ. Ο χώρος αποτελεί ένα αστικό κενό που περιέχει εγκαταλελειμμένα κελύφη εργοστασίων και στις δύο πλευρές του δρόμου. Στο βόρειο τμήμα κυριαρχούν οπτικά η όψη του εργοστασίου που βρίσκεται κοντά στο πεζοδρόμιο, ο μεγάλος κενός χώρος δυτικότερα και η παλιά καμινάδα. Στην νότια πλευρά εμφανίζεται ένας μαντρότοιχος γεμάτος από “γκράφιτι” και πίσω του, στο βάθος, φαίνονται οι εγκαταστάσεις του πρώην εργοστασίου Καψαλιανού. Ο χώρος αυτός κατοικείται από πληθυσμούς αθίγγανων που διαμένουν σε πρόχειρα καταλύματα. Τους καλοκαιρινούς μήνες το βόρειο κομμάτι μετατρέπεται σε χώρο ψυχαγωγίας, ενώ το νότιο χρησιμεύει για την αποθήκευση καρναβαλικών αρμάτων και κάδων ανακύκλωσης. Το σημείο αυτό σχετίζεται άμεσα με το βιομηχανικό παρελθόν της περιοχής και παρουσιάζει έντονο αρχιτεκτονικό και ιστορικό ενδιαφέρον. Παρ’όλα αυτά λόγω της κατάστασης στην οποία έχει πλέον παρέλθει, ο χώρος αυτός προκαλεί στον παρατηρητή ένα έντονο αίσθημα εγκατάλειψης και παρακμής.

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 9
ΠΑΛΙΑ ΚΑΜΙΝΑΔΑ ΚΑΙ
ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΙΜΕΝΑ
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΑ ΚΕΛΥΦΗ

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 65dB. Φωνές από πληθυσμούς Ρομά και από παιδιά ακούγονται έντονα. Ήχοι της φύσης από πτηνά και από τη θάλασσα, εμφανίζονται επίσης στο ηχοτοπίο. Ο θόρυβος της κίνησης των οχημάτων μειώνεται στο σημείο αυτό, λόγω του μεγάλου εμβαδού του χώρου και της διάχυσης των ήχων. Γι’ αυτό το λόγο το σημείο μοιάζει περισσότερο ήσυχο και ερειπωμένο σε σχέση με τα υπόλοιπα της περιοχής.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
		2					
			3				
4				4	4	4	3,71
	5						
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 10
ΔΙΠΛΑΤΥΝΣΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ
ΚΑΙ ΜΙΚΡΗ ΑΣΤΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ

ΣΧΟΛΙΑ

Μετά από το σημείο των κενών εργοστασίων, η περιοχή αρχίζει να αποκτά ξανά την συνέχεια της. Ο δρόμος στο σημείο αυτό φαρδαίνει και έτσι δημιουργείται ένας, μικρού εμβαδού, ανοιχτός χώρος, με λιγότερα σημεία στάσης. Ο εμπορικός και τουριστικός χαρακτήρας της περιοχής μελέτης, εμφανίζεται έντονα σε αυτό το σημείο και ο κόσμος που διέρχεται είναι περισσότερος. Το αίσθημα της εγκατάλειψης έχει εξαφανιστεί, αλλά οι διάφοροι και πιθανόν ασύμβατοι μεταξύ τους τύποι κτιρίων, μπορεί να δημιουργήσουν μια συγχυση στον παρατηρητή.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 80dB. Μετά τον πιο ήσυχο χώρο των εργοστασίων, οι θόρυβοι της πόλης αρχίζουν να αυξάνονται και πάλι. Κυριαρχούν ξανά στο ηχοτοπίο τα διερχόμενα οχήματα, ενώ πολλά από αυτά σταματούν στο σημείο για ανεφοδιασμό βενζίνης ή παρκάρισμα και έτσι αυξάνουν την μέση ένταση των ηχητικών κυμάτων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
	1					1	
2							
		4		3			3,00
			5		5		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 11
ΣΗΜΕΙΟ ΘΕΑΣΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΣΧΟΛΙΑ

Όπως και το σημείο 2, έτσι και αυτός ο χώρος αποτελεί μια θέση που επιτρέπει στον παρατηρητή να δει τη θάλασσα μέσα από ένα άνοιγμα μεταξύ των όψεων των κτιρίων. Η διαφορά είναι ότι εδώ ο κόσμος που διέρχεται είναι περισσότερος μιας και υπάρχουν κοντά κτίρια τουρισμού και αναψυχής.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 80dB. Λόγω της ύπαρξης πολλών λειτουργιών γύρω από το χώρο αυτό, κυριαρχούν ήχοι από οχήματα και ομιλίες. Τα κύματα της θάλασσας μπορούν να ακουστούν καθαρότερα από ότι στο σημείο 2, επειδή η ακτή βρίσκεται πιο κοντά.

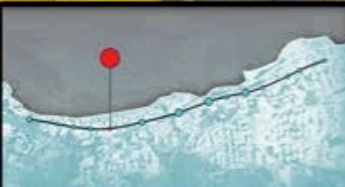

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	1	2	1	1		1	1,71
					5		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΑΝΩ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 12
ΧΩΡΟΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΚΑΦΕ

ΣΧΟΛΙΑ

Το σημείο αυτό αποτελεί έναν πόλο ενδιαφέροντος, διότι φιλοξενεί έναν χώρο αναψυχής - καφέ, από τον οποίο οι παρατηρητές μπορούν να προμηθευτούν κάποιο ρόφημα. Το ιδιαίτερο οπτικό χαρακτηριστικό του σημείου αυτού είναι ότι περιέχει έντονες χρωματικές αντιθέσεις σε σχέση με τα γύρω κτίσματα και έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να έλκει περισσότερο το βλέμμα του περαστικού.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 80dB. Οι θόρυβοι της κίνησης και των περαστικών, αποτελούν τις κύριότερες πηγές ήχου του σημείου αυτού, ενώ δεν λείπουν και ήχοι από μουσική, που προέρχεται από το κατάστημα που λειτουργεί εκεί και από την θάλασσα που βρίσκεται σε αρκετά κοντινή απόσταση.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
2	2	2		3		2	2,86
			4		5		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΑΝΩ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 13
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΣΧΟΛΙΑ

Οι διάφορες τουριστικές εγκαταστάσεις αρχίζουν πλέον να εμφανίζονται στο δυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης. Κάποιες από αυτές, όπως το συγκεκριμένο σημείο, βρίσκονται πολύ κοντά στο δρόμο και γίνονται άμεσα αντιληπτές από το μάτι του περιπλανητή. Το κτίσμα αυτό, επίσης, έχει έντονα αρχιτεκτονικά στοιχεία, όπως τον πέτρινο όγκο της φωτογραφίας, που αποτελεί την είσοδο στον χώρο αυτό.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Οικογένειες με παιδιά, οχήματα και ήχοι που προέρχονται από το εσωτερικό των τουριστικών εγκαταστάσεων, είναι τα κυριότερα στοιχεία του ηχοτοπίου στον χώρο αυτό.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	1	1		1		1	
							2,00
					4		
			5				
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 14
ΠΑΛΑΙΟ ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΕΝΟ
ΟΙΚΗΜΑ

ΣΧΟΛΙΑ

Το συγκεκριμένο εγκαταλελειμένο οίκημα, αποτελεί ένα σημείο ενδιαφέροντος, γιατί διακόπτει την συνέχεια των όψεων των κτιρίων και διαφέρει αρχιτεκτονικά και τυπολογικά από αυτά. Είναι ένα κτίσμα που εύκολα θυμάται ο παρατηρητής και το χρησιμοποιεί για να αντιληφθεί το που βρίσκεται πάνω στην συγκεκριμένη οδό.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Όπως στα περισσότερα σημεία που έχουμε μέχρι τώρα αναλύσει, έτσι και εδώ ακουγονται κυρίως οχήματα και ανθρώπινες ομιλίες, σε μία μέτρια προς μεγάλη ένταση.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	1	1		1		1	
			3				1,71
					4		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 15
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΕΝΟ

ΣΧΟΛΙΑ

Ένα “σπάσιμο” της συνέχειας των όψεων, αποτελεί το επόμενο σημείο ενδιαφέροντος της περιοχής μας. Είναι ένα στενό με ενδιαφέρουσα μορφολογία, διαφορετική από τα γειτονικά κτίσματα. Τα ξύλινα πλαίσια καδράρουν την θέα προς τη θάλασσα, που για άλλη μία φορά φαίνεται στο βάθος του ανοίγματος.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 75dB. Τα οχήματα και ομιλίες περαστικών, συνεχίζουν να ακούγονται έντονα, λόγω της ύπαρξης επισκεπτών στο σημείο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
1	2	2		2		2	
							2,71
			5		5		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΙΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 16
ΧΩΡΟΣ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ

ΣΧΟΛΙΑ

Το τελευταίο σημείο ενδιαφέροντος της περιήγησης στην περιοχή του κουμπέ, είναι ο χώρος των εστιατορίων που εμφανίζονται στο δυτικότερο τμήμα της οδού. Η λειτουργία της αναψυχής, δίνει “ζωή στο σημείο αυτό, με πολυάριθμες οικογένειες και επισκέπτες να εισέρχονται στους χώρους αυτούς.

ΗΧΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο σημείο αυτό η μέση ένταση ήχου κυμαίνεται στα 80dB. Στο δυτικό άκρο της περιχής μελέτης, η κίνηση των οχημάτων αυξάνεται, αφού αποτελεί την έξοδο από την πόλη του Ρεθύμνου. Έντονη είναι και η ύπαρξη ήχων από ανθρώπους που βρίσκονται στα εστιατόρια κατά την διάρκεια της ημέρας και ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΗΡΕΜΙΑ	ΑΝΕΣΗ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	ΦΥΣΙΚΟ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ	ΗΣΥΧΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΘΕΤΙΚΟ
2	1	3		2		1	
			4				2,57
					5		
ΤΑΡΑΧΗ	ΔΥΣΦΟΡΙΑ	ΠΛΗΞΗ	ΤΕΧΝΗΤΟ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ	ΦΑΣΙΑΡΙΑ	ΦΟΒΟΣ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

Ε4.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΠΤΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Όλα τα παραπάνω διαγράμματα που παρουσιάστηκαν, μας οδηγούν σε καίρια συμπεράσματα που σχετίζονται με το πως ο κάθε παρατηρητής, που θα περιπλανηθεί στην περιοχή μελέτης μας, βιώνει τον χώρο γύρω του οπτικά και ακουστικά. Τα αποτελέσματα αυτά, έχουν σχέση με τις έννοιες της Ανάγνωσης του αστικού τοπίου, του χαρακτήρα που έχει, της Συνέχειας του και στο πως τελικά βιώνεται μέσα από Σημεία Ενδιαφέροντος-Αναφοράς. Τα κυριότερα από αυτά είναι τα εξής:

1. Η συγκεκριμένη περιοχή μελέτης του Κουμπέ, φαίνεται να φιλοξενεί πληθώρα λειτουργιών, διαφορετικών μεταξύ τους, στεγασμένες σε κτίσματα με διαφορετική αρχιτεκτονική και μορφολογία. Αυτό το γεγονός, δημιουργεί μία σύγχυση στον παρατηρητή και τον δυσκολεύει στο να ορίσει τη θέση του στην συγκεκριμένη οδό.
2. Κάποια από τα σημεία ενδιαφέροντος που υπάρχουν στην περιοχή, όπως αυτά που σχετίζονται με τη φύση και με κοινωνικο-πολιτικές δραστηριότητες, φαίνεται να λειτουργούν με θετικό τρόπο σε σχέση με το σύνολο του αστικού ιστού και να ικανοποιούν τις ανάγκες των πολιτών και των επισκεπτών τους. Οδηγούν τον παρατηρητή στο να βιώσει θετικά την περιοχή αυτή, αλλά παραμένουν λιγοστά και πολλές φορές ασχεδίαστα.
3. Όπως αναφέρθηκε και στην Ιστορική Αναδρομή, στην περιοχή υπάρχει έντονο το θρησκευτικό στοιχείο. Δυστυχώς αυτό δεν βιώνεται οπτικο-ακουστικά από τον περιπλανητή, διότι τα περισσότερα κτίσματα που σχετίζονται με την θρησκεία, δεν είναι εμφανή από το ύψος του δρόμου και δεν γίνονται εύκολα αντιληπτά. Εξαίρεση αποτελεί ο Ναός της Αγίας Φωτεινής, ο οποίος όμως μέσα από την αξιολόγηση του, φαίνεται να μην ικανοποιεί τις βιωματικές και ψυχολογικές ανάγκες των παρατηρητών.
4. Η περιοχή φαίνεται να αποκτά ζωή και χαρακτήρα, μόνο μέσω των λειτουργιών της αναψυχής και του τουρισμού. Δυστυχώς αυτές οι χρήσεις, εμφανίζονται περισσότερο κατά την διάρκεια του καλοκαιριού. Η περιοχή δείχνει να ερημώνει τους υπόλοιπους μήνες του χρόνου και να μην αποδίδει θετικά βιώματα στους παρατηρητές.
5. Τα εγκαταλελειμμένα εργοστασιακά κελύφη που υπάρχουν στον Κουμπέ, είναι πολύ σημαντικά Σημεία Ενδιαφέροντος-Αναφοράς, αλλά αποπνέουν ένα αίσθημα εγκατάλειψης στον παρατηρητή. Τελικά αυτό το αίσθημα, τείνει να χαρακτηρίσει και την περιοχή μελέτης στο σύνολο της, δίνοντας μια διαφορετική εντύπωση στον επισκέπτη, που νομίζει ότι βρίσκεται σε ένα “ξεχασμένο” κομμάτι της πόλης, ενώ στην πραγματικότητα βρίσκεται μόλις στην είσοδό της.

6. Στην περιοχή υπάρχει αρκετά μεγάλο εμβαδόν, ανεκμετάλεутων χώρων και αστικών κενών. Αυτό το γεγονός συμβάλλει στο αρνητικό βίωμα της οδού, σημειακά και εν τέλει στο σύνολό της. Πολλές φορές δεν είναι ξεκάθαρη η συνέχεια της και δεν μπορεί να αναγνωσθεί εύκολα από τον περιπλανώμενο.
7. Κυρίως μέσα από στοιχεία που αντλήθηκαν από την ακουστική ανάλυση, είναι ξεκάθαρο ότι στο συγκεκριμένο σημείο της πόλης, κυριαρχούν τα οχήματα. Οι πεζοί έχουν λίγα μόνο σημεία στα οποία μπορούν να αισθανθούν άνεση και ασφάλεια στον περιπατό τους. Αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι η οδός Σταμαθίουδάκη, αποτελεί είσοδο και έξοδο της πόλης του Ρεθύμνου.
8. Κατά μήκος της οδού, ο παρατηρητής δεν μπορεί εύκολα να αντιληφθεί ότι βρίσκεται κοντά στην θάλασσα. Αυτό συμβαίνει μόνο μέσα από ελάχιστα σημεία, τα οποία όμως δεν έχουν δομηθεί και σχεδιαστεί σωστά και απλά έχουν προκύψει ως ασυνέχειες των κτιριακών όγκων, με την πάροδο των χρόνων.

E5. ΑΝΑΛΥΣΗ/ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο Βαθμός Μεταβλητότητας του Αστικού Ιστού, είναι ένα χαρακτηριστικό που δείχνει την ευκολία με την οποία μπορούν να συμβούν σε αυτόν αναστρέψιμες μεταβολές, μικρής χρονικής διάρκειας. Η ύπαρξη μεγάλου βαθμού μεταβλητότητας σε σημεία ενδιαφέροντος της πόλης αποτελεί ένα θετικό στοιχείο για την λειτουργία του αστικού τοπίου συνολικά. Αυτό όμως που μας ενδιαφέρει περισσότερο, είναι να καταλάβουμε αν οι μεταβολές που συμβαίνουν, συμβάλλουν τελικά με θετικό τρόπο στα βιώματα του παρατηρητή.

Τα οπτικά και ακουστικά δεδομένα που συλλέγονται και επεξεργάζονται από τον εγκέφαλο του κάθε ανθρώπου, στην ουσία αποτελούν κύματα φωτός και ήχου, που μεταβάλλονται στην διάρκεια του χρόνου. Ο νέος αυτός παράγοντας του χρόνου, αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο βιώνεται η πόλη. Μια μεταβολή στο αστικό τοπίο μπορεί να συμβεί σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή/περίοδο. Η πόλη βιώνεται από ανθρώπους-παρατηρητές και πριν και μετά από αυτή τη μεταβολή.

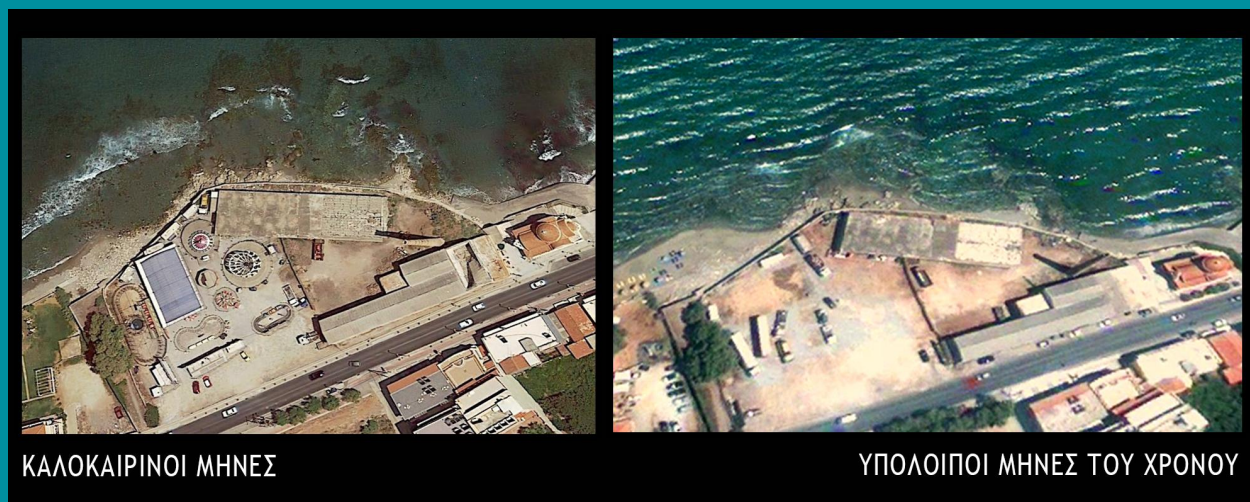
Αυτό που αξίζει να αναλυθεί εν τέλει, είναι εάν όλες οι πιθανές μορφές που μπορεί να πάρει ο αστικός ιστός και οι πιθανές λειτουργίες που μπορεί να φιλοξενήσει, βοηθούν εξίσου στην απόδοση θετικών βιωμάτων στους περιπλανητές.

Στη συγκεκριμένη περιοχή μελέτης του Κουμπέ, υπάρχουν ορισμένα σημεία που θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι παρουσιάζουν ένα βαθμό μεταβλητότητας. Τα κυριότερα από αυτά τα σημεία είναι τα τρία παρακάτω.

A. Το πρώτο από αυτά είναι ο εγκαταλελειμμένος χώρος δυτικά του παλαιού εργοστασίου, στο βόρειο τμήμα του δρόμου (σημείο ενδιαφέροντος 9 του προηγούμενου υποκεφαλαίου). Ο χώρος αυτός παρουσιάζει μία μεταβολή στη λειτουργία αλλά και στο χαρακτήρα του. Αυτή η αλλαγή εμφανίζεται κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών. Ο χώρος το μεγαλύτερο διάστημα του χρόνου χρησιμοποιείται από πληθυσμούς Ρομά, που πρόχειρα κατοικούν στην περιοχή και παρκάρουν τα οχήματά τους. Στις αρχές Ιουνίου κάθε χρόνο, στο σημείο αυτό, εγκαθίσταται ένας χώρος ψυχαγωγίας με την μορφή Λούνα Παρκ ή Τσίρκου. Τα συνεργεία του συγκεκριμένου ψυχαγωγικού πάρκου τοποθετούν στο χώρο εφήμερες μεταλλικές κατασκευές και μηχανήματα εντός ολίγων ημερών. Έτσι το σημείο αυτό μεταβάλλεται και από κενός χώρος πρόχειρης διαμονής, μετατρέπεται σε χώρο αναψυχής. Αυτή η αλλαγή στο αστικό τοπίο, βιώνεται έντονα από τον κάθε παρατηρητή που θα περάσει από το σημείο. Το καλοκαίρι ο κόσμος που βρίσκεται εκεί είναι περισσότερος και η περιοχή αποκτά ένα νέο χαρακτήρα. Το αίσθημα εγκατάλειψης και παρακμής που μπορεί να είχε πριν πλέον χάνεται, πίσω από τα έντονα φώτα και χρώματα του πάρκου. Δυστυχώς όταν το καλοκαίρι τελειώσει, το

σημείο αλλάζει ξανά και μοιάζει να ερημώνει. Ο κόσμος λιγοστεύει και αρχίζουν ξανά να εγκαθίστανται σε αυτόν, άποροι πληθυσμοί και οχήματα.

Τα στοιχεία αυτά, μας οδηγούν στο να συμπεράνουμε ότι το σημείο έχει ένα βαθμό μεταβλητότητας. Μπορεί και φιλοξενεί δραστηριότητες εποχιακής διάρκειας που τον μεταβάλλουν. Δεν είναι αρκετές για να βελτιώσουν το βίωμα του χώρου αυτού από τον παρατηρητή και στις δύο φάσεις του (χειμερινούς μήνες, καλοκαιρινούς μήνες). Το καλοκαίρι, το βίωμα γίνεται θετικότερο, αλλά αυτή η μεταβολή αποτελεί μόνο μια εξωτερική παρέμβαση, που έχει εσωστρεφή χαρακτήρα. Η αλλαγή κάνει τον παρατηρητή να νομίζει ότι βρίσκεται σε ένα διαφορετικό “κόσμο” και να μη συσχετίζεται με τον γειτονικό αστικό ιστό. Τέλος, το γεγονός πως οι εγκαταστάσεις του luna park ή τσίρκου είναι ξένες προς την περιοχή, φαίνεται και από το γεγονός, πως τοποθετούνται σε τυχαία σημεία στο χώρο. Δε μοιάζει να υπάρχει καμία πρόθεση ένταξης και εναρμόνισης με τον υπόλοιπο κτιριακό όγκο και, κατ επέκταση, τον αστικό ιστό της περιοχής. Ούτε από πλευράς σχεδιασμού και χαράξεων αλλά ούτε και από την πλευρά της οπτικής συνέχειας του αστικού τοπίου.

ΕΙΚΟΝΑ: 24 (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΤΟΨΕΩΝ ΕΓΚ/ΝΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ)

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΙ ΜΗΝΕΣ

ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΜΗΝΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

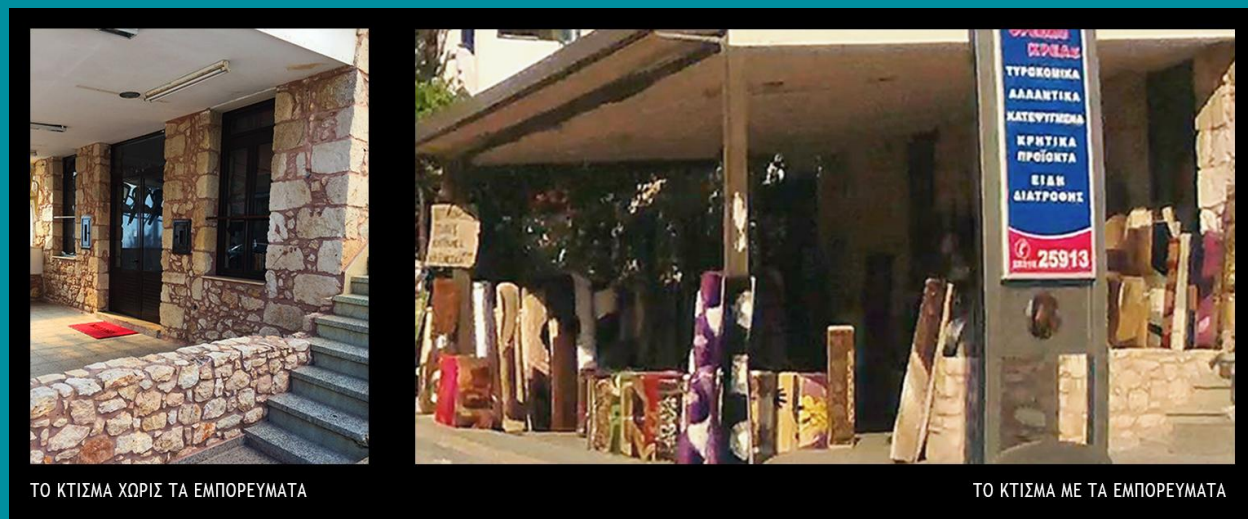

ΕΙΚΟΝΑ: 25 (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΕΓΚ/ΝΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ)

Β. Ένα ακόμη σημείο της περιοχής που παρουσιάζει ένα μικρό βαθμό μεταβλητότητας, είναι και το πέτρινο κτίσμα του σημείου ενδιαφέροντος 1. Εδώ, φιλοξενείται μία εμπορική λειτουργία πώλησης χαλιών και υφασμάτων. Υπάρχει η ανάγκη για επίδειξη των εμπορευμάτων και έτσι, για ορισμένες ώρες κάποιων εργάσιμων ημερών, εμφανίζονται στον εξωτερικό χώρο του κτίσματος τα προϊόντα προς πώληση. Αυτό δημιουργεί μια μεταβολή στο σημείο αυτό, που μπορεί να βιωθεί, κατα κύριο λόγο, οπτικά από τον παρατηρητή.

Στην ουσία πρόκειται για μικρής κλίμακας μεταβολή, η οποία επηρεάζει σε σχετικά μικρό βαθμό την εικόνα του σημείου και το οπτικό ερέθισμα που προκαλεί στον περιπλανητή. Είναι μια αλλαγή που δεν μπορούμε να κρίνουμε αντικειμενικά αν βελτίωσε ή υποβάθμισε τελικά το βίωμα του σημείου αυτού. Σε κάποιους παρατηρητές η εμφάνιση των εμπορευμάτων στον εξωτερικό χώρο του κτίσματος μπορεί να προκαλέσει ευχαρίστηση και ενδιαφέρον. Για κάποιους άλλους όμως, μπορεί να παραμείνει αδιάφορη ή να οδηγήσει σε δυσφορία και απέχθεια για το σημείο αυτό.

Τέτοιου είδους μεταβολές στον αστικό ιστό, είναι θεμιτό να συμβαίνουν, γιατί μπορεί να προκαλέσουν εν τέλει το ενδιαφέρον κάποιων παρατηρητών. Πιο θεμιτό όμως θα ήταν, να καθοδηγούνται από έναν σχεδιασμό και μια πιο εύστοχη πρόβλεψη των πιθανών καταστάσεων και αναγκών τους.

ΕΙΚΟΝΑ: 26 (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΠΕΤΡΙΝΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ, ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ)

Γ. Το τρίτο τμήμα της περιοχής μελέτης μας που διακρίνεται από έναν μικρό βαθμό μεταβλητότητας, είναι το δυτικό άκρο της οδού, όπου υπάρχουν κτίρια που φιλοξενούν λειτουργίες εστίασης (σημείο ενδιαφέροντος 16 του προηγούμενου υποκεφαλαίου). Στους χώρους αυτούς παρατηρείται μία μεταβολή η οποία συμβαίνει κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Εμφανίζονται τραπεζοκαθίσματα, στον εξωτερικό τους χώρο, καθώς και προστατευτικά πετάσματα (τέντες, ομπρέλες κλπ), για προστασία από τις καιρικές συνθήκες. Επίσης το πλήθος του κόσμου που βρίσκεται στο σημείο αυτό, αυξάνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, καθώς τα εστιατόρια σχετίζονται κυρίως με θαλασσινά πιάτα, που είναι δημοφιλέστερα το καλοκαίρι. Πολλά από αυτά παραμένουν ανοιχτά και το χειμώνα, με αρκετά λιγότερους επισκέπτες.

Το σημείο αυτό αποτελεί ένα παράδειγμα τμήματος του αστικού ιστού, που μεταβάλλεται με τον ερχομό του καλοκαιριού και αλλάζει χαρακτήρα. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται σε πολλές ελληνικές πόλεις, που η βασικότερη πηγή εσόδων τους, είναι ο τουρισμός. Παρατηρείται ότι τέτοια σημεία του αστικού ιστού, εμφανίζουν πολλών ειδών μεταβολές, οπτικές και ακουστικές. Ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται και βιώνει διαφορετικά τον χώρο αυτό, όταν εκεί υπάρχει περισσότερος κόσμος, που

δημιουργεί περισσότερες πηγές ήχου και βρίσκεται στους εξωτερικούς χώρους των κτιρίων.

Μια τέτοιου είδους μεταβολή να μην θεωρείται φυσικό να συμβαίνει, αλλά δυστυχώς αποτελεί μια εφήμερη λύση που δίνει ζωή στο σημείο, μόνο το καλοκαίρι. Θα ήταν πιο εύστοχο να συνέβαινε μια μετατροπή, που θα βελτίωνε βιωματικά και τις δύο εποχιακές μορφές του αστικού τοπίου και θα τραβούσε το ενδιαφέρον του παρατηρητή. Έτσι, η περιστασιακή ερήμωση του σημείου, θα μπορούσε να μειωθεί σε κάποιο βαθμό. Θα ήταν πλέον ένα σημείο που παραμένει ισχυρό σημείο ενδιαφέροντος-αναφοράς, καθόλη τη διάρκεια του χρόνου.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΙ ΜΗΝΕΣ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΙ ΜΗΝΕΣ

ΕΙΚΟΝΑ: 27 (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ, ΤΟΥΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ ΜΗΝΕΣ)

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι γενικά η περιοχή μελέτης είναι ανοιχτή σε μεταβολές μεγάλης χρονικής διάρκειας, καθώς έχει ήδη αλλάξει στο σύνολο της αρκετές φορές σε όλη την χρονική περίοδο ύπαρξης της (αλλάγη λειτουργιών, χαρακτήρα, μορφών και χρηστών). Τα τελευταία χρόνια όμως, η περιοχή έχει παραμείνει σταθερή. Έχει εντυπωθεί στο μυαλό των κατοίκων του Ρεθύμνου ως μια ζώνη εμπορικού χαρακτήρα, με έντονο, παρόλα αυτά, το αίσθημα της εγκατάλειψης και γενικότερα την εικόνα ενός υποβαθμισμένου αστικού τμήματος. Σε μικρότερη κλίμακα όμως, παρατηρούμε ότι μπορούν να συμβούν σημειακές και περιστασιακές μεταβολές, που βελτιώνουν σε κάποιο βαθμό τη βιωματική εμπειρία ενός παρατηρητή. Παρόλα αυτά, δεν μπορούν να θεωρηθούν ούτε αρκετές, ούτε ικανές να βοηθήσουν στη συνολικότερη βελτίωση της αναγνωσιμότητας της ευρύτερης περιοχής, καθόλη τη διάρκεια του χρόνου.

E6.ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Έχοντας λοιπόν αναλύσει την περιοχή μελέτης του Κουμπέ, σε σχέση με όλους τους παραπάνω παράγοντες που σχετίζονται με τις βιωματικές εμπειρίες που μπορεί ο κάθε παρατηρητής να αποκτήσει, καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

- Η περιοχή του Κουμπέ, ως ένα σημαντικό και ιστορικό κομμάτι της πόλης του Ρεθύμνου, χρήζει αναβάθμισης και αστικής παρεμβασής.
- Αυτό θα μπορέσει να καταστεί εφικτό, μέσα από τη δημιουργία ενός νέου ισχυρού Σημείου Ενδιαφέροντος-Αναφοράς, που θα αποτελέσει πόλο έλξης και πιθανώς, τοπόσημο για την περιοχή.
- Η καταλληλότερη θέση για μια τέτοια επέμβαση στον Κουμπέ, θα ήταν σύμφωνα με την παραπάνω συνολική ανάλυση, το αστικό κενό όπου βρίσκονται τα εγκαταλελειμένα κελύφη του πρώην εργοστασίου Καψαλιανού και το βόρειου τμήμα, στην απέναντι πλευρά του δρόμου με την παλαιά καμινάδα (Σημείο Αναφοράς 9).
- Το νέο σημείο ενδιαφέροντος που θα αναδυθεί, οφείλει να παρουσιάζει κάποιο βαθμό μεταβλητότητας στον σχεδιασμό του, ώστε να μπορεί να φιλοξένει πολλές διαφορετικές λειτουργίες, να μπορεί να ενταχθεί χωρίς να διαταράξει τη συνέχεια του ήδη υπάρχοντος αστικού ιστού και να ικανοποιεί τελικά τις βιωματικές ανάγκες κάθε είδους παρατηρητή.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ένα συνολικότερο συμπέρασμα από τη μελέτη της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι ότι, ο κάθε αρχιτέκτονας του αστικού τοπίου, όταν καλείται να σχεδιάσει αστικά *Σημεία Ενδιαφέροντος-Αναφοράς*, οφείλει να πραγματοποιεί, εκτός των άλλων τύπων ανάλυσης, και μια Οπτικο-ακουστική ανάλυσή της περιοχής μελέτης. Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από αυτήν, έχουν άμεση σχέση με τον τρόπο που βιώνει ο χρήστης την περιοχή. Οι επιμέρους παράγοντες που θα πρέπει να αναζητηθούν και να αναλυθούν είναι:

1. Οι Ιστορικές Φάσεις και Μεταβολές, μεγάλης χρονικής διάρκειας, από τις οποίες πέρασε η περιοχή μελέτης, μέχρι και σήμερα.
2. Ο τρόπος που Διαβάζει και Αφουγκράζεται τον αστικό ιστό κάθε είδους περιπλανητή.
3. Η Αστική Συνέχεια και τα Αστικά Κενά που μπορεί να αντιλαμβάνεται σε αυτόν.
4. Ποιά είναι τα Σημεία Ενδιαφέροντος - Αναφοράς, πως αυτά γίνονται αντιληπτά από τους παρατηρητές και τελικά, σε ποιές ψυχολογικές καταστάσεις τους οδηγούν.
5. Ο Βαθμός Μεταβλητότητας της περιοχής και ο τρόπος που βιώνονται τελικά όλες οι μεταβολές, οποιασδήποτε χρονικής κλίμακας, από τους πολίτες.
6. Ο τρόπος που τελικά ο περιπλανητής αξιολογεί και χαρακτηρίζει τον αστικό ιστό μέσω του βιώματός του.

Με βάση όλους τους παραπάνω παράγοντες, προτείνεται τελικά μια μέθοδος αστικής ανάλυσης, που θα έχει ως κέντρο της τον άνθρωπο-παρατηρητή. Είναι σημαντικό ο κάθε αρχιτέκτονας να ενδιαφέρεται για την συναισθηματική κατάσταση των ατόμων που τελικά θα έρθουν σε επαφή με τα δημιουργήματά του. Ουσιαστικά το κάθε άτομο ξεχωριστά, είναι αυτό που θα χρησιμοποιήσει τον αστικό ιστό, θα του δώσει ζωή και θα συμβάλλει στην μελλοντική του εξέλιξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

Guy Debora, *“The Society of the Spectacle”*, Black & Red, (2000)

Lynch Kevin, *“The Image of the City”*, Cambridge Massachusetts, (1960) , MIT Press

Rachel Sara, *“The Architecture of Transgression”*, Εκδόσεις AD, UK, (2013)

Αετουδάκης Δημήτριος, *“Ρεθεμνιώτικο Οδοιπορικό μέσα στο Χρόνο”*, Αθήνα, (1986)

Βακαλό Εμμανουήλ-Γεώργιος, *“Οπτική Σύνταξη: Λειτουργία και Παραγωγή Χώρων”*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, (1988)

Μπίρης Τάσος, Δεμίρη Κωνσταντίνα, Τσιράκη Σοφία, Αθανασόπουλος Γιάννης, Αγγέλου Άγγελος, *“Αρχιτεκτονικές και Μουσικές Συμπορεύσεις (Η αντίστιξη ως εργαλείο μουσικής και αρχιτεκτονικής σύνθεσης)”*, Εκδοσεις Πατάκη, Αθήνα, (2001),

ΑΡΘΡΑ

Bert De Coensel, Annelies Bockstael, Luc Dekoninck, Dick Botteldooren, Brigitte Schulte-Fortkamp, Jian Kang, Mats E. Nilsson, *“THE SOUNDSCAPE APPROACH FOR EARLY STAGE URBAN PLANNING: A CASE STUDY”*, Department of Information Technology, Ghent University, Belgium, Institute of Fluid Mechanics and Engineering Acoustics, Technische University Berlin, Germany, School of Architecture, University of Sheffield, United Kingdom, Institute of Environmental Medicine, Karolinska Institutet and Department of Psychology, Stockholm University, Sweden, (2010)

Dick Boteeldooren, Bert de Coensel, Timothy Van Renterghem Luc Dekoninck, Dominique Gillis, *“THE URBAN SOUNDSCAPE A DIFFERENT PERSPECTIVE”*, Department of Information Technology Acoustics Group Sint Gent, Ghent University Civil Engineering Department Institute for Sustainable Mobility, (2009)

Neelakshi Rathore, *“Urban Design: Tool for Continuity and Change in the Urban Environment”*

Remain Mohammed Rehan, “*The phonic identity of the city urban soundscape for sustainable spaces*”, Egypt, Helwan University, Department of Architecture, (2014)

J. Kang, M. Zhang, “*Semantic differential analysis of the soundscape in urban open public spaces*”, School of Architecture, University of Sheffield, Western Bank, Sheffield, (2010)

Ιωάννου Βύρων, Σερράος Κων/νος, “*Το παρόν και το μέλλον του ελληνικού αστικού τοπίου*”, Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος, Τόμος 6, Τεύχος 1, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, (2007)

Ζέρβας Παναγιώτης, Παπαδάκης Νίκος, “*Unsupervised classification of urban sound spaces from objective acoustic characteristics*”, ΤΕΙ Κρήτης, Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής Μηχανικής, Ρέθυμνο & Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα ΜΠΔ, Χανιά, (2015)

Σκοταρά Χρυσάνθη, Αρχιτέκτων μηχανικός Π.Σ.Π.Π., “*Τα Αστικά Κενά και η συμβολή τους στην βελτίωση της ποιότητας ζωής*”,

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Matej Kamenicky, “*Analysis of soundscape of selected urban public places and its impact on their assessment by users*”, Czech Technical University in Prague, Czech Republic, (2014)

Καψανάκη Ελένη

“*Το Αστικό Κενό ως ενδιάμεσος τόπος και φορέας μνήμης*”, Εργασία της Σπουδάστριας, Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Δ.Π.Μ.Σ Αρχιτεκτονική και Σχεδιασμός του Χώρου, Κατεύθυνση Β, Πολεοδομία-Χωροταξία, Όψεις του Αστικού Τοπίου στο Δημοσιο χώρο, Διδάσκοντες: Δ. Πολυχρονόπουλος, Γ. Πολύζος, Εαρινό Εξάμηνο, (2006)

Λουιζίδη Σοφία, Διπλωματική εργασία, “*Η φυσιογνωμία και ο πολεοδομικός ιστός του σύγχρονου αστικού χώρου σε σχέση με την εγκληματικότητα και το φόβο του εγκλήματος*”, Ε.Μ.Π, Δεκέμβριος (2008), Αθήνα

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

www.artmag.gr/art-history, Καταστασιακοί Μερός Α΄

<http://spacing.ca/national>, Greg Winsance-Smith, Ηλεκτρονικό άρθρο, “*Spatial Continuity In The Urban Realm*”, 5 November (2014)

<http://mariavramidou.weebly.com>, Αβραμίδου Μαρία, Διπλωματική εργασία Μεταπτυχιακού διπλώματος, Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου, Αύγουστος, (2011)

<http://www.gsd.harvard.edu>, Ηλεκτρονικό άρθρο, Chuck Doberman & Nathan king, Transformable Design Methods

www.cy-arch.com, Ηλεκτρονικό άρθρο, “*Η Μεταβλητότητα του Χώρου*”, (2015)

<http://www.rethnea.gr>, Ηλεκτρονικό άρθρο, Στρατιδάκης Χάρης, “*Ανακαλύπτοντας τα φανερά και κρυμμένα μυστικά της δυτικής ακτής του Ρεθύμνου*”

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΗΣ

Εικόνα 1: Διάγραμμα μελέτης των δρόμων και των μονοπατιών στην καρδιά της πόλης Ντόχα, του Κατάρ

<http://www.rudi.net/files/book/illustrations>

Εικόνα 2: Πεζόδρομος στο Άμστερνταμ, Ολλανδία

<http://perierga.gr>

Εικόνα 3: Δυτική Τάφρος, Χανιά

<http://photos.wikimapia.org>

Εικόνα 4: Θαλάσσιο Μέτωπο, Θεσσαλονίκη

<http://www.greekarchitects.gr>

Εικόνα 5: Χάρτης των περιοχών της Βοστώνης, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ

<http://en.wikipedia.org>

Εικόνα 6: Διακριτές Περιοχές του Ρίο Ντε Τζανέιρο, Βραζιλία

<http://thebeerbarrel.net>

Εικόνα 7: Κομβικό σημείο απόφασης στο Σαν Φρανσίσκο, Καλιφόρνια, ΗΠΑ

<http://urbanland.uli.org>

Εικόνα 8: Καθεδρικός Ναός, Dom, της Κολωνίας, Γερμανία

<http://en.academic.ru>

Εικόνα 9: Δημοτική Αγορά των Χανίων

<http://www.chania.gr>

Εικόνα 10: Νοητικός Χάρτης του Kevin Lynch για την πόλη της Βοστώνης, ΗΠΑ

Lynch Kevin, "The Image of the City", Cambridge Massachusetts, (1960) , MIT Press, σελ.19

Εικόνα 11: Συνεχής Γραμμική Λεωφόρος στο Σικάγο, ΗΠΑ

<http://s1.1zoom.me>

Εικόνα 12: Σκίτσο της Κορυφογραμμής - Ορίζοντα του Λονδίνου, Ην.Βασίλειο
<http://2.bp.blogspot.com>

Εικόνα 13: Επανάληψη ενός μοτίβου όψεων σε κανάλι του Άμστερνταμ, Ολλανδία
<http://www.dalewilcoxphoto.com>

Εικόνα 14: Ομοιότητα της εμπορικής δραστηριότητας κατά μήκος της οδού Ερμού, Αθήνα
<http://www.tsantiri.gr>

Εικόνα 15: Κοινή αρχιτεκτονική γραφή στο Ιστορικό Κέντρο Καλαμάτας, Μεσσηνία
<http://www.discovermessinia.gr>

Εικόνα 16: Masterplan των χώρων πρασίνου, για την ανάπλαση της περιοχής Baietan, Guangzhou, Κίνα
<http://www.som.com>

Εικόνα 17: Αστικά Κενά στην οδό Collins, Μελβούρνη, Αυστραλία
<http://soac.fbe.unsw.edu.au>

Εικόνα 18: Αστικά κενά στο Εδιμβούργο, Σκωτία, Μ.Βρετανία
<http://mariavramidou.weebly.com>

Εικόνα 19: Μόνιμος κάτοικος
<https://www.colourbox.com>

Εικόνα 20: Περιστασιακοί κάτοικοι
<http://www.core77.com>

Εικόνα 21: Επισκέπτες
<http://www.prweb.com>

Εικόνα 22: Πεζόδρομος, Σάντα Μόνικα, Καλιφόρνια, ΗΠΑ
<https://en.wikipedia.org>

Εικόνα 23: Χαρακτηριστική πόρτα από νεοκλασικό κτίριο, Ρέθυμνο
<https://eletg.wordpress.com>

Εικόνα 24: (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΤΟΨΕΩΝ ΕΓΚ/ΝΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ)
Εικόνες από το Google-Earth

Εικόνα 25: (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΕΓΚ/ΝΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ)

Εικόνες από το Google-Earth και από προσωπικό αρχείο

Εικόνα 26: (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΠΕΤΡΙΝΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ, ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ)

Εικόνες από το Google-Earth και από προσωπικό αρχείο

Εικόνα 27: (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ, ΤΟΥΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ ΜΗΝΕΣ)

Εικόνες από το Google-Earth και από προσωπικό αρχείο

Ολές οι υπόλοιπες εικόνες που περιέχονται στα πινακάκια ανάλυσης των Σημείων Ενδιαφέροντος, χρησιμοποιήθηκαν από προσωπικό αρχείο ή από “επί τόπου” φωτογραφική τεκμηρίωση.

ΔΙΑΒΑΖΩ | ΑΦΟΥΓΚΡΑΖΟΜΑΙ | ΒΙΩΝΩ ΤΗΝ ΠΟΛΗ